

Izvještavanje medija o slučajevima samoubojstva

Kukavica, Danijela

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:938940>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-23**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**Sveučilište
Sjever**

Završni rad br. 286/KOM/2024

Izvještavanje medija o slučajevima samoubojstva

Danijela Kukavica, 0666015907

Koprivnica, srpanj 2024. godine

Sveučilište Sjever

Odjel za Komunikologiju, medije i novinarstvo

Završni rad br. 286/KOM/2024

Izvještavanje medija o slučajevima samoubojstva

Student

Danijela Kukavica, 0666015907

Mentor

izv. prof. doc. dr. sc. Goran Vojković

Koprivnica, srpanj 2024. godine

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo		
STUDIJ	Sveučilišni prijediplomski studij Komunikologija, mediji i novinarstvo		
PRISTUPNIK	Danijela Kukavica	MATIČNI BROJ	0666015907
DATUM	1.3.2024.	KOLEGIJ	Medijsko pravo
NASLOV RADA	Izveštavanje medija o slučajevima samoubojstva		

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU Media reporting on cases of suicide

MENTOR	izv. prof. dr. sc. Goran Vojković	ZVANJE	izvanredni profesor
--------	-----------------------------------	--------	---------------------

ČLANOVI POVJERENSTVA

- doc. dr. sc. Mirko Smoljić, predsjednik
- doc. dr. sc. Joško Lozić, član
- izv. prof. dr. sc. Goran Vojković, mentor
- doc. dr. sc. Ivona Čulo, zamjena

Zadatak završnog rada

BROJ 286/KOM/2024

OPIS

Osjetljivost medijskog izvještavanja u slučajevima samoubojstava izuzetno je važna zbog utjecaja koji mediji mogu imati na javnost. Neprikladno izvještavanje može dovesti do porasta broja samoubojstava zbog pojave poznate kao "Wertherov efekt", gdje detaljno i senzacionalističko izvještavanje može potaknuti imitirajuća ponašanja. Mediji bi trebali izbjegavati senzacionalizam, pružati informacije o dostupnoj pomoći i resursima za mentalno zdravlje te koristiti neutralan i suosjećajan jezik. Na taj način mogu doprinijeti smanjenju stigme oko mentalnih bolesti i potaknuti ljude da potraže pomoć. U radu je potrebno analizirati medijsko izvještavanje u slučajevima samoubojstava, navesti dobre i loše prakse te poštivanje novinarskih kodeksa izvještavanja i općenito etičkih normi.

ZADATAK URUČEN 1.3.2024.

POTPIS MENTORA

SVEUČILIŠTE
SIEVER

Zahvala

Zahvaljujem svojim kćerima za nesebičnu podršku i razumijevanje tijekom protekle tri godine mojeg studiranja. Posebno sam zahvalna za sve one trenutke kada su bile strpljive i kada su razumjele moju odsutnost od kuće zbog poslovnih i studentskih obaveza. Preuzimanjem mnogih kućanskih poslova, omogućile su mi da ostvarim svoj san o daljnjem obrazovanju.

Zahvaljujem roditeljima koji su mi cijeli život bili podrška. Izuzetno mi je drago što mogu vidjeti ponos i osmijeh na njihovim licima izazvan mojim postignućima.

Zahvalna sam partneru, kolegi i najboljem prijatelju Blažu na strpljenju i vjeri u bolje sutra.

Zahvala ide i dragoj prijateljici Gordani jer mi je pomogla uvidjeti koliko vrijedim i kako se sve u životu događa s razlogom.

Također, želim se zahvaliti i svojem mentoru izv. prof. doc. dr. sc. Goranu Vojkoviću na iskazanom povjerenju kao i na pomoći pri izradi ovog završnog rada.

Studiranje na Sveučilištu Sjever bila je jedna od najboljih odluka koje sam donijela u svom životu.

Sažetak

U ovom radu analizirat će se segment teme samoubojstva s fokusom na medijsko izvještavanje o samoubojstvima i samoubojicama, te na različita pravila i upute koje sugeriraju potrebu za krajnje opreznim pristupom u takvim izvještavanjima. Pitanje medijskog prikaza samoubojstava ima dalekosežne posljedice za javno zdravlje, budući da neadekvatno izvještavanje može potaknuti imitacijsko ponašanje, poznato kao Wertherov efekt. Stoga je nužno razumjeti važnost odgovornog i etičkog pristupa u izvještavanju o ovakvim događajima. Nasuprot tome, u mnogim drugim domenama života, gdje su počinjeni znatno veći akti nasilja u smislu broja žrtava – poput prikazivanja nasilja, rata, kriminala i zlostavljanja – ne pristupa se s istom pažnjom, brigom i promišljenošću. Ovaj nedostatak pažnje može se pripisati raznim društvenim, kulturnim i političkim faktorima koji umanjuju percepciju težine tih događaja u javnom diskursu. Na primjer, dok se određeni oblici nasilja i kriminala često normaliziraju ili senzacionaliziraju u medijima, druga područja, koja uključuju etičke i moralne implikacije, zahtijevaju složeniji i obzirniji pristup. Ova razlika u pristupu može se analizirati kroz prizmu teorija društvene anomije i moralne dileme.

Nadalje, istraživanja pokazuju da medijska reprezentacija nasilja može dovesti do desenzibilizacije i smanjenja empatije među publikom, što dodatno doprinosi nedostatku promišljenog pristupa prema tim problemima. Na primjer, senzacionalističko prikazivanje nasilnih djela može povećati toleranciju prema nasilju i smanjiti osjećaj urgentnosti za rješavanje tih problema na društvenoj razini. Sukladno tome, potrebno je kritički preispitati načine na koje se različite forme nasilja i kriminala prikazuju i tretiraju u javnosti te razviti strategije koje će osigurati odgovorniji i etički pristup ovim pitanjima. Na primjer, prema masovnim smrtima osoba koje pogibaju u ratovima pristupa se drukčije nego prema pojedinačnim smrtima samoubojica. Kompleksno pitanje je li to primjereno ili ne neće biti predmet ovog rada; umjesto toga, fokus će biti na rizicima koji proizlaze iz neadekvatnog postupanja te će se pokušati otkriti analizom teorije i prakse medijskog izvještavanja o samoubojstvima.

Izvori korišteni u ovom radu uključuju tekstove koji se bave medijskim pravom, knjige i članke koji raspravljaju o ljudskom odnosu prema samoubojstvu, kao i preporuke i smjernice za izvještavanje o samoubojstvima. Također, u analizu su uključena dva istraživanja prakse medijskog izvještavanja o samoubojstvima u Hrvatskoj – jedno autora i jedno drugih istraživača.

Ključne riječi: mediji, samoubojstvo, etičke smjernice

Abstract

This final thesis will analyze a segment of the topic of suicide with a focus on media reporting on suicides and female suicides, and on various rules and instructions that suggest the need for an extremely cautious approach in such reporting. The issue of media coverage of suicides has far-reaching consequences for public health, as inadequate coverage can encourage copycat behavior, known as the Werther effect. Therefore, it is necessary to understand the importance of a responsible and ethical approach in reporting on such events. In contrast, in many other domains of life, where significantly larger acts of violence are committed in terms of the number of victims - such as the depiction of violence, war, crime and abuse - are not approached with the same attention, care and deliberation. This lack of attention can be attributed to various social, cultural and political factors that reduce the perception of the seriousness of these events in public discourse. For example, while certain forms of violence and crime are often normalized or sensationalized in the media, other areas, involving ethical and moral implications, require a more complex and considerate approach. This difference in approach can be analyzed through the lens of social anomie and moral dilemma theories.

Furthermore, research shows that media representation of violence can lead to desensitization and a decrease in empathy among the audience, which further contributes to the lack of a thoughtful approach to these problems. For example, sensationalist portrayal of violent acts can increase tolerance for violence and reduce the sense of urgency to solve these problems at the societal level. Accordingly, it is necessary to critically review the ways in which different forms of violence and crime are portrayed and treated in public, and to develop strategies that will ensure a more responsible and ethical approach to these issues. For example, mass deaths of people killed in wars are treated differently than individual suicide deaths. The complex question of whether this is appropriate or not will not be the subject of this paper; instead, the focus will be on the risks arising from inadequate treatment and will be attempted to be discovered by analyzing the theory and practice of media coverage of suicides.

The sources used in this final thesis include texts dealing with media law, books and articles discussing the human relationship to suicide, as well as recommendations and guidelines for suicide reporting. Also, two studies of the practice of media coverage of suicides in Croatia are included in the analysis - one by the author and one by other researchers.

Key words: media, suicide, ethical guidelines

Popis korištenih kratica

NSPO	National Suicide Prevention Organizations
NCTJ	National Council for the Training of Journalists
WHO	World Health Organization
IASP	International Association for Suicide Prevention

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1. Svrha i cilj rada	2
1.2. Struktura rada	3
2. Početna „dijagnoza”	4
2.2. Shvaćanje samoubojstva u povijesti.....	5
2.3. Suvremeno filozofsko i književno predstavljanje samoubojstva	5
2.4. Primo Levi, Paul Celan, Jean Améry	6
2.5. Socijalna ili emocionalna zaraza i Wertherov efekt.....	8
2.6. Papageno efekt	9
3. Pravo na informaciju ili pravo na zaštitu	10
3.1. Utjecaj medijskih izvještaja	11
3.2. Kodeksi o izvještavanju o samoubojstvima	11
3.3. Kodeksi o izvještavanju o samoubojstvima izvan Republike Hrvatske.....	15
3.3.1. <i>Irska</i>	16
3.3.2. <i>Sjedinjene Američke Države</i>	18
3.3.3. <i>Ujedinjeno Kraljevstvo</i>	20
4. Empirijska istraživanja.....	22
4.1. Izvještavanje o smrti Mislava Bage	22
4.2. Zaključak analize.....	30
5. Sive zone.....	31
5.1. Samoubojstvo Slobodana Praljka.....	32
5.2. „Namjere” i „ciljevi” nekih samoubojstava	33
5.3. Kontroverznost samoubojstva	33
6. Zaključak.....	35
7. Literatura.....	38
Popis tablica i slika.....	42

1. Uvod

Odnos smisla/racionalnosti svijeta u kojem živimo i samoubojstva, vrlo je važan. Malo je osoba tijekom ljudske povijesti koje su se ubile u naponu sreće, ispunjene smislom i zadovoljstvom.

Čak je i depresivac i pesimist Émil Cioran u svojim mislima o samoubojstvu i besmislu našao svojevrsno zadovoljstvo. Poznata je njegova izjava: „Živim samo zato što je u mojoj moći da umrem kad mi se prohtije; bez ideje o samoubojstvu, odavno bih se ubio.“ Objasnio je to još i ovako: „Ono što je lijepo u samoubojstvu, to je odluka. U suštini, laskavo je moći se ubiti. Samoubojstvo, samo po sebi, izvanredan je čin. Kao što Rilke govori o smrti koju nosimo u sebi, tako isto i samoubojstvo nosimo u sebi. Pomisao na samoubojstvo je pomisao koja pomaže da se živi” (Cioran 2012.).

Samoubojstva su dakle, gotovo uvijek, premda na razne načine, tijesno povezana s pitanjima smisla, patnje, nesreće, nepodnošljivosti, apsurdna, nekog poremećaja i nesklada. Je li izostanak smisla u svijetu „opravdanje” samoubojstva, ili nije, a čak i ako jeste, kako da se s tim zaključkom nosimo, tj. ako protiv samoubojstva kao filozofskog rješenja nemamo ništa reći, možemo li i trebamo li i živjeti u skladu s tim zaključkom, ili usprkos svemu, makar i samo zato što je to besmisleno, trebamo nastaviti živjeti? Možda poanta života nije u tome da bude smislen, nego besmislen, tj. da je vrijednost života uvijek iznad vrijednosti smisla i racionalnosti? I što nakon svega o tome trebamo reći našoj djeci, našim tinejdžerima, ljudima koji pate ili su u nekoj egzistencijalnoj ili emotivnoj krizi? Najkraće, kako bismo u umjetnosti i medijima *trebali* govoriti o temi samoubojstva, pogotovo o samoubojstvima koja su se zaista dogodila?

Danas će, neovisno o religioznoj pripadnosti i svjetonazoru, većina ljudi teško naći opravdanje za samoubojstvo. Jedino samoubojstvo koje se dopušta je žrtvovanje za boljitak drugih, što je možda i svojevrsno društveno kalkulantско licemjerje, jer se smatra da interes zajednice opravdava žrtvovanje pojedinca. Ako se zanemare takvi slučajevi, borba za opstanak i ljubav prema životu toliko su, čini se, ugrađeni u naše osnovno biće da se samoubojstvo doživljava kao kršenje osnovnih vrijednosti, čak i kao izdaju onoga što „jesmo”. Ipak, samoubojstvo je složen individualni i društveni fenomen kojemu se pristupa s različitih znanstvenih, socijalno-političkih, religijskih i filozofskih gledišta, a zahtijeva pažljivo društveno djelovanje kojemu je cilj smanjenje uvjeta koji dovode do samoubojstva, kao i humani pristup osobama koje ipak počine samoubojstvo. S jedne strane, poželjno je stvarati ozračje koje ne potiče samoubojstva, no s druge strane, izbjegavati stigmatizaciju samoubojica i njihovih bližnjih (neki autori preciziraju: ispravno je stigmatizirati čin samoubojstva, ali ne i počinitelja).

1.1. Svrha i cilj rada

Svrha ovog rada je istražiti kako domaći nacionalni, regionalni i lokalni mediji izvještavaju o samoubojstvima, s posebnim osvrtom na slučaj smrti novinara Mislava Bage. Istraživanje također analizira pridržavanje medija etičkim smjernicama o izvještavanju o samoubojstvima te utvrđuje razlike u izvještavanju među različitim vrstama medija.

1. Utvrditi kako različiti mediji (nacionalni, regionalni, lokalni) izvještavaju o samoubojstvima, posebice u slučaju smrti Mislava Bage.
2. Analizirati pridržavanje medija etičkim smjernicama i preporukama o izvještavanju o samoubojstvima.
3. Identificirati razlike u načinu izvještavanja među nacionalnim, regionalnim i lokalnim medijima.

U odnosu na definiranu svrhu i ciljeve istraživanja, postavljena su sljedeća istraživačka pitanja:

IP 1: Nacionalni mediji se pridržavaju etičkih smjernica o izvještavanju o samoubojstvima više nego regionalni i lokalni mediji.

IP 2: Regionalni i lokalni mediji češće koriste senzacionalističke naslove i detalje u izvještavanju o samoubojstvima u usporedbi s nacionalnim medijima.

IP 3: Lokalni mediji, iako češće iznose spekulacije i detalje o samoubojstvima, također u većoj mjeri promoviraju resurse za pomoć i ističu alternative samoubojstvu u usporedbi s nacionalnim i regionalnim medijima.

1.1. Struktura rada

Ovaj završni rad istražuje kompleksnu i osjetljivu temu medijskog izvještavanja o samoubojstvima. Kroz analizu povijesnih, filozofskih i suvremenih pristupa, rad se bavi načinima na koje mediji oblikuju percepciju samoubojstva u društvu te pridržavanjem etičkih smjernica u izvještavanju. Rad se sastoji od sedam poglavlja.

U uvodnom dijelu obrađuje se širi kontekst rada, uključujući vlastita opažanja i motive koji su autoricu potaknuli na istraživanje ove teme. Opisana je svrha i ciljevi rada, kao i struktura cijelog rada.

U drugom poglavlju istražuje se povijesno shvaćanje samoubojstva i njegovo suvremeno filozofsko i književno predstavljanje. Poseban naglasak stavljen je na radove Prima Levija, Paula Celana i Jeana Améryja. Također se raspravlja o konceptima socijalne i emocionalne zaraze, poput Wertherovog efekta, te suprotnom fenomenu poznatom kao Papageno efekt.

Treće poglavlje razmatra utjecaj medijskih izvještaja na javnost te analizira različite kodekse o izvještavanju o samoubojstvima, kako unutar Republike Hrvatske tako i izvan nje. Posebna pažnja posvećena je kodeksima u Irskoj, Sjedinjenim Američkim Državama i Ujedinjenom Kraljevstvu.

U četvrtom poglavlju, rad se fokusira na analizu medijskog izvještavanja o smrti novinara Mislava Bage. Analiziraju se članci iz nacionalnih, regionalnih i lokalnih medija kako bi se utvrdilo koliko se pridržavaju etičkih smjernica i preporuka za izvještavanje o samoubojstvima.

Peti dio, "Sive zone", istražuje specifične i kontroverzne slučajeve samoubojstava, poput samoubojstva Slobodana Praljka, te ispituje namjere i ciljeve iza određenih samoubojstava kako ih prikazuju mediji.

Rad zaključuje sumiranjem glavnih nalaza i razmatranjem implikacija rezultata istraživanja. Također pruža preporuke za buduće prakse u medijskom izvještavanju s ciljem zaštite pojedinaca i šire javnosti te promoviranja odgovornog i etičkog pristupa.

U zadnjem, sedmom poglavlju, navedeni su izvori koji su korišteni za teorijsku osnovu rada.

Ovaj rad nastoji doprinijeti boljem razumijevanju izazova i odgovornosti medija prilikom izvještavanja o samoubojstvima, te potaknuti daljnju diskusiju i poboljšanje prakse u ovom području.

2. Početna „dijagnoza”

Što je uopće samoubojstvo, tj. kako se ono definira u stručnoj literaturi? Premda o tome nema općeg konsenzusa, možemo ipak reći da je „prema klasičnim psihijatrijskim stavovima, samoubojstvo zapravo povezano s poremećajem nagona za samoodržanjem.” Ako se nagon za samoodržanjem smatra čovjekovim najvažnijim i hijerarhijski najjačim nagonom, onda se samoubojstvo može smatrati poremećajem osnovnog nagona. Sociološka istraživanja pokazuju da je osnovni nagon u čovjeku – socijalni, za statusom i/ili afirmacijom, pa je suicid posljedica gubitka ideala, statusa i sl.” (Žigo i Brajković 2021: 199).

Izvještavanje o samoubojstvima je stalna tema u ljudskim društvima, istraživači tog fenomena ističu da smo u zadnje vrijeme „svjedoci sve veće medijske pažnje koja se pridaje samoubojstvima. U prvi bi se mah moglo činiti kako se radi o pozitivnoj pojavi koja bi mogla dovesti do stigmatizacije samoubojica i njihovih obitelji, ali zapravo se radi o destigmatizaciji samoubojstva kao čina, što dovodi do porasta broja samoubojstava... uznemirujuću činjenicu prema kojoj pisanje o samoubojstvu potiče nova samoubojstva istraživački je obradio još Bandura, pri čemu je došlo do sljedećih podataka: U mjesecu nakon smrti Marilyn Monroe stopa samoubojstava povećala se za 12 %; Javni prikazi samoubojstava „običnih“ ljudi također su praćeni povećanom stopom samoubojstava; Javni prikazi prirodnih smrti slavnih ljudi nisu praćeni povećanom stopom samoubojstava. Iz gornja tri navoda može se zaključiti da je upravo čin samoubojstva ono što je povezano s povećanom stopom, a ne smrt sama po sebi” (Jokić-Begić 2009: 93).

Osim što izvještavanje o samoubojstvima može izazvati (lokalno ili šire) „oponašanje”, slično kao što postoji i fenomen oponašanja kriminalnih aktivnosti (*copycat*), utjecaj izvještavanja o samoubojstvima ima i druge neugodne posljedice, primjerice, „posebno je uznemirujući podatak prema kojem se nakon medijskog prezentiranja samoubojstva povećava stopa kobnih prometnih nesreća (automobilskih i avionskih) za koje se pretpostavlja da su zapravo samoubojstva vozača odnosno pilota koji je sa sobom u smrt odveo i druge. Moć koju mediji imaju u primjeru samoubojstava se nažalost, može i objektivno mjeriti brojem umrlih nakon neprofesionalnog izvještavanja o samoubojstvima. Vrlo se često na naslovnim stranicama novina i/ili kao prva vijest o informativnim TV emisijama vide opisi samoubojstva, s detaljnim opisima načina i mjesta toga tragičnog čina, ali i laičkim navođenjem razloga. Tako ćemo naići na naslove: 'Objesila se jer nije mogla na maturu'... 'Branitelj se ubio zbog Latinice'. Razlozi samoubojstava toliko su složeni da su takvi zaključci sigurno pogrešni, a njihove posljedice mogu biti kobne” (ibid.).

2.2. Shvaćanje samoubojstva u povijesti

Kao i o svim drugim temama, ovisno o zemljopisnom području, društvenom sustavu, socijalno-klasnoj pripadnosti i povijesnom razdoblju, i o samoubojstvima se različito razmišljalo i različito ga se vrednovalo, bilo je ono čin hrabrosti i časti, kukavičluka i egoizma. „U nekim primitivnim plemenima samoubojstvo je potpuno nepoznato dok je ono u drugima postalo društvena norma korištena u svrhu rješavanja problema ili religiozni čin. Prije pojave kršćanstva, uobičajeno se kvaliteti života davao veći značaj od njegovog trajanja. U razdoblju ranog kršćanstva samoubojstvo se nije osuđivalo. Štoviše, mnogi su kršćani počinili samoubojstvo jer su vjerovali u prolaznost života i blaženstvo nakon smrti. Stav o samoubojstvu ostao je isti do srednjeg vijeka kada se počeo mijenjati. Čižmešija (2014: 11) prema Nikić (1995: 185-200) navodi da Aurelije Augustin u djelu *De civitate Dei* osuđuje samoubojstvo te ga izjednačuje s ubojstvom. U doba Francuske revolucije brojni teoretičari prihvatili su stajalište da je samoubojstvo rezultat bijede pojedinca ili pak optužba postojećeg društvenog poretka.

Samoubojstvo se u moralnom vrednovanju kroz povijest različito tumačilo. Platon osuđuje samoubojstvo, Aristotel ga razmatra kao čin protivan društvenom dobru, a Vergilije u svojoj *Eneidi* samoubojice osuđuje na muke. S druge strane, stoici samoubojstvo smatraju najvišim izrazom slobode kad objektivne okolnosti više ne dopuštaju život u skladu s vlastitim idealima. David Hume branio je pravo na samoubojstvo.... [on] smatra kako sve što se odvija, odvija se na temelju Božje volje i kako svaki čovjek ima mogućnost slobode odlučivanja jer mu je Bog to dopustio. Slično tome Montaigne smatra da nije krađa sebi oduzeti novac pa tako nije ni grijeh oduzeti sebi život... Locke smatra da prirodna sloboda ne podrazumijeva uništenje sebe ili uništenje drugih bića” (Čižmešija 2014: 11-12). Premda postoje i kolektivna, pa i masovna samoubojstva (najveće masovno samoubojstvo u povijesti čovječanstva dobilo je naziv Jonestown Massacre, a odnosi se na samoubojstvo gotovo 1000 sljedbenika sekte Hram naroda, koju je predvodio svećenik Jim Jones), u ovome ćemo se tekstu baviti slučajevima individualnog samoubojstva, na koja se uostalom i odnosi većina povijesno poznatih filozofija i moralnih procjena o samoubojstvu.

2.3. Suvremeno filozofsko i književno predstavljanje samoubojstva

Prema poznatom mišljenju književnika i filozofa Alberta Camusa, iznijetome u eseju *Mit o Sizifu*, „postoji samo jedan zaista ozbiljan filozofski problem - samoubojstvo”. Sva druga pitanja slijede tek *ako* pojedinac u životu prepozna vrijednosti koje mu omogućuju da „ide dalje”. Premda se mnogi ljudi nikada ne suočavaju s tom dvojnom, živjeti ili ne živjeti (Hamletovo „to be or not to be”), ona je istaknuti motiv mnogih filozofskih, religijskih i umjetničkih propitivanja. Nevolje

i apsurdni života, „tišina svijeta”, uzaludnost borbe za nešto što ionako neumitno vodi u smrt – možda bi takva kolekcija loših vijesti jednostavnom logikom vodila do zaključka da je samoubojstvo jedini izlaz, kad ne bismo istovremeno bili suočeni i s drugim, simetričnim apsurdom – jezom, neizvjesnošću i apsurdnošću smrti (prihvatanja poraza i odustajanja). Ako ćemo ionako umrijeti, zašto onda smrt požurivati? Pitanje o samoubojstvu uvijek je dvostruko – pitanje racionalnosti, i pitanje vrijednosti (življenja). Čak i da netko i zaključi da je življenje neracionalno, ne mora zbog toga prihvatiti da život nema vrijednosti, i obratno, onaj tko zaključi da življenje nema vrijednost po sebi, ne mora zaključiti da je takav način razmišljanja racionalan (Čižmešija 2014.)

Camusov je „cilj bio naglašavanje činjenice da je sreća prolazna i da je ljudski život smrtan. On je to radio ne da bi bio morbidan, već da nauči ljude da više cijene sreću i život. U *Mitu o Sizifu*, taj dualizam postaje paradoks: Mi cijenimo naše živote i sreću toliko enormno, no u isto vrijeme smo svjesni da ćemo umrijeti, te upravo zbog toga naše težnje su besmislene. Mi možemo živjeti s dualizmom (sreća-nesreća), no ne možemo prihvatiti paradoks (cijeniti život - shvaćati da je besmislen). U *Mitu*, Camusa je zanimalo kako doživljavamo apsurd i kako se s njime nosimo. Naš život mora imati smisao da bismo ga cijenili” (Čižmešija 2014: 6).

U konačnici, filozofija egzistencijalizma, koja je veliku važnost pridavala pitanju samoubojstva, u konačnici ne potiče samoubojstvo. Egzistencijalisti prihvaćaju da premda „život može biti apsurdan, to ne znači da trebamo očajavati. Egzistencijalizam nije filozofija očaja koja prihvaća samoubojstvo kao izlaz iz te besmislenosti, štoviše, ona prihvaća besmislenost života, ali i to da možemo stvoriti smisao iz te besmislenosti. Egzistencijalizam preporučuje predanost svrsi kao izlaz” (Olufeyimi 2017.).

2.4. Stavovi Primo Levija, Paula Celana i Jeana Améryja

Posebno je zanimljiv način na koji pojedini autori o problemu samoubojstva govore nakon što su proživjeli iznimno teška iskustva. Neki su pojedinci uspjeli preživjeti užase nacističkih koncentracijskih logora tijekom Holokausta, da bi se potom ubili, u „normalnim” životnim okolnostima. Talijanski pisac Primo Levi i rumunjsko-njemački pjesnik Paul Celan, obojica židovskog podrijetla, počinili su samoubojstvo (za Levija doduše postoji dvojba je li se radilo o slučajnosti) godinama nakon što su preživjeli koncentracijske logore – kao da ih je „mrak” svojom produženom rukom ipak dostigao.

Austrijski pisac i filozof, Jean Améry, također židovskog porijekla, preživio je užase koncentracijskog logora, ubio se 1979., no napisao je kontroverznu knjigu *Dići ruku na sebe:*

Diskurs o slobodnoj smrti. Ona „nije apologija samoubojstva, no svakako se opire literaturi koja samoubojstvu pristupa isključivo kao patološkom fenomenu ili (trenutnom) slomu prosudbene moći. Takva knjiga uvijek je više otvoreno pitanje nego odgovor, iako je u njegovom slučaju možda signalizirala konačnu odluku”, njome je, ističući neprikladnost svih pokušaja tzv. suicidologije, „doveo do vrhunca svoj projekt obrane slobode i autonomije pojedinca. Suicid je posljednja instanca slobode, i na određeni način, njegova obrana te slobode, nastavak je obrane dostojanstva pojedinca, nastavak pobune protiv društvenog dokidanja osobnih prava u ime ideologije, zvala se ona fašizam, komunizam ili kršćanstvo. Za Améryja, životni zahtjev vrijedi samo kao 'zahtjev da se utekne pred životom bez dostojanstva, ljudskosti i slobode’” (Staničić 2022.).

U jednom od najpoznatijih citata iz te knjige on kaže : “Suicid je jednako malo sramota kao i siromaštvo ili bolest. On nije više nedjelo pomračene (u srednjem vijeku reklo bi se demonima opsjednute) ćudi, nego odgovor na silan izazov postojanja i poimence protoka vremena, u čijoj struji plivamo i gledamo sami sebe kako se utapamo; voda odnosi dio po dio, kad sjećanja blijede, a stvarnost naše osobe upada u vir koji je vuče u bezdan. Što je suicid drugo nego prirodna smrt?” (Améry 2011: 66). Između ostaloga, time kao da kaže: po tom činu više smo ljudi nego po tom što jedemo, spavamo ili radimo potomke, što rade i toliko druga stvorenja na ovom svijetu. I ponovno je društvo to koje subjektu osporava njegovu volju i slobodu odlučivanja o vlastitom životu.

“Napokon, mora se živjeti, kažu ljudi u svojoj ljudskoj mudrosti. Ne mora se, utoliko manje što se sve ionako svodi na to da jednog dana koji će sigurno doći ne samo da više nećemo morati živjeti, nego to više nećemo smjeti', piše Améry. Društvo koje jedne šalje u dimnjake smrti, društvo koje golema većina ljudi u patnji uglavnom ne zanima, cinično moralizira istim tim ljudima koje je iznevjerilo, primjećuje on” (Staničić 2022.).

Améry zaključno, ne želi istaknuti niti da je život nepodnošljiv niti da je samoubojstvo pozitivan čin, nego želi o toj kontroverznoj temi govoriti bez tabua, neopterećen „lošom reputacijom” svakog samoubojstva te je smjestiti u kontekst rasprave o očuvanju ljudskog dostojanstva. Kao još jedan primjer, zanimljivo je spomenuti roman *Likvidacija*, mađarskog nobelovca Imre Kertésza, u kojemu je riječ o piscu B, rođenom u Auschwitzu, koji je pedesetak godina kasnije počinio samoubojstvo jer nije mogao podnijeti *svakodnevn* život, pun pretenzija i međusobnog blaćenja, jer je u konačnici - „sramota živjeti”.

2.5. Socijalna ili emocionalna zaraza i Wertherov efekt

„Različita psihologijska istraživanja su pokazala da naš mozak funkcionira tako da se raspoloženje lako širi od jedne do druge osobe. Ovaj fenomen je u psihologiji nazvan emocionalna ili socijalna zaraza. Nije, naravno, problem ako se ‘zarazimo’ pozitivnim emocijama. Problemi nastaju kada su u pitanju one negativne” (Majsec Sobota 2020.). Emocionalna zaraza je nesvjestan, gotovo automatski proces zbog čega su svi ljudi u manjoj ili većoj mjeri osjetljivi na emocije u svome, bilo neposrednom, bilo medijski posredovanom okolišu. No istovremeno svatko razvija određene strategije kojima nastoji regulirati emocionalni „interijer” i „eksterijer”. Kao i u drugim područjima, važno je u kojoj je mjeri neka osoba „snažna” ili zrela, otporna ili krhka, samopouzdana ili povodljiva itd.

No kada je riječ o temi samoubojstva, neke su skupine dodatno ranjive, ili, da nastavimo s medicinskim metaforama, slabijeg imuniteta. „Pisanje o samoubojstvu na neki način olakšava odluku onome tko već razmišlja o tom činu, pogotovo ako se piše o metodi na kojoj je suicid počinjen, stoga treba izbjegavati takve detalje, objašnjava nam profesorica Kuterovac Jagodić. Valjalo bi izbjegavati i romantizirano, herojsko izvještavanje o tom činu, jer takva vrsta opisivanja može snažno utjecati na mlađu populaciju. 'Mladi, pogotovo adolescenti, su posebno rizična skupina', naglašava Kuterovac Jagodić... i svaki problem koji imaju im se čini najvećim koji je itko ikad imao. Nadalje, što je čitatelj sličniji s osobom o kojoj se izvještava, lakše se s njom može identificirati, po spolu, vrsti problema koje ima, primjerice, financijski, pravni, kockarski, ljubavni, problemi zbog seksualne orijentacije... Jasno, kad se to dogodi, onda je mogućnost socijalne zaraze veća” (Klarić 2022.).

Kada je riječ o samoubojstvima, za pojavu emocionalne zaraze upotrebljava se i pojam Wertherov efekt. Odnosi se na slučajeve povećanja broja samoubojstava ili suicidalnih ponašanja nakon medijski publiciranih ili javno poznatih slučajeva samoubojstava. Nazvan je prema liku iz Goetheova romana *Patnje mladog Werthera* (1774.) koji je počinio samoubojstvo zbog nesretne ljubavi. Nedugo nakon objavljivanja romana navodno se 40 mladih ljudi ubilo na način vrlo sličan onome fikcionalnog Werthera. Ta je pojava dovela do zabrane romana u nekim državama poput Italije i Danske. (Neki istraživači sumnjaju u točnost te legende, koja je po njihovu mišljenju namjerno potaknuta u marketinške svrhe). (Žuvanić 2020.).

Često se navodi da su na sličan način na neke čitatelje utjecali roman *Ana Karenjina*, knjiga *Final Exit* Dereka Hamphrija, te francuski “priručnik” *Samoubojstvo, naputci za uporabu*.

Neovisno o tome što je bilo s povijesnim „Wertherovim efektom” iz 18. stoljeća, mnoga su stručna istraživanja potvrdila činjenicu da intenzivno medijsko izvještavanje o samoubojstvu, posebice kada je riječ o poznatim osobama ili ako je detaljno opisano, utječe na osobe koji su već

emotivno ranjive ili su podložne mentalnom stresu, te na osobe koje pronađu neku sličnost s osobom koja je počinila samoubojstvo. To dakle znači da medijsko izvještavanje ne uzrokuje zarazu samoubojstava izravno, nego da može utjecati na one koji već razmišljaju o samoubojstvu ili su u kriznoj situaciji. Zbog toga se preporučuje medijska pažnja i izvještavanje o samoubojstvima koja se temelje na smjernicama stručnjaka kako bi se smanjio potencijalni utjecaj na ranjive skupine ljudi.

2.6. Papageno efekt

U vezi s medijskim izvještavanjem o samoubojstvima, osim opasnog Wertherovog efekta, spominje se i obratan, Papageno efekt, a odnosi se na pozitivan i zaštitni utjecaj medija, ukoliko primjereno izvještavaju o temi samoubojstva. Taj je naziv nadahnut likom Papagena iz Mozartove opere *Čarobna frula*. Papageno je razmišljao o samoubojstvu, ali ga je spasio susret s trima djevojkama koje su ga podsjetile na radosti života te mu u razgovoru vratile vjeru u život. Taj koncept sugerira da je važno pružiti podršku osobama koje su u krizi ili se bore s mentalnim zdravljem, kao i promicati otvoreni razgovor o tim temama. U sklopu takvog izvještavanja „mediji trebaju ponuditi informacije o znakovima upozorenja na rizik od suicida te kontakte i mjesta gdje se čitatelji mogu javiti kako bi potražili pomoć ako imaju suicidalne tendencije“.

3. Pravo na informaciju ili pravo na zaštitu

Razmatranje medijske pažnje prema samoubojstvima i samoubojicama često se odvija u kontekstu balansiranja između prava na slobodu informacija i odgovornosti medija prema javnosti. Iako je važno osigurati slobodu informacija i transparentnost, isto je tako bitno uzeti u obzir etičke aspekte i posljedice medijskog izvještavanja, posebice kada je riječ o osjetljivim temama kao što je samoubojstvo.

„Slobode medija dopušteno je ograničiti samo kada je i koliko je to nužno u demokratskom društvu radi interesa nacionalne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti ili javnoga reda i mira, sprječavanja nereda ili kažnjivih djela, zaštite zdravlja i morala, zaštite ugleda ili prava drugih, sprječavanja odavanja povjerljivih informacija ili radi očuvanja autoriteta i nepristranosti sudbene vlasti samo na način propisan zakonom... Nema povrede prava na zaštitu privatnosti ako u pogledu informacije prevladava opravdani javni interes nad zaštitom privatnosti u odnosu na djelatnost novinara ili na informaciju” (Vojković 2019.), no kada je riječ o pravnom okviru ograničenja slobode medija, onda se, s obzirom na našu temu, iznosi što mediji ne smiju objavljivati: „dovoditi u pitanje poštovanje ljudskog dostojanstva; ...poticati ponašanje koje je štetno za zdravlje ili sigurnost.

Nisu dopuštene audiovizualne medijske usluge i radijski programi te sadržaji elektroničkih publikacija koji mogu ozbiljno naštetiti fizičkom, mentalnom ili moralnom razvoju maloljetnika, posebno oni koji uključuju bezrazložno nasilje” (Vojković 2021). Premda se u takvim pravnim odredbama eksplicitno ne navodi izvještavanje o samoubojstvima i samoubojicama, ovisno o interpretaciji, na tu bi se temu mogli odnositi izrazi poput „poštovanje ljudskog dostojanstva”, „ponašanje koje je štetno za zdravlje ili sigurnost”, „fizički, mentalni ili moralni razvoj maloljetnika”.

U praksi je balansiranje između slobode informacija i odgovornog medijskog izvještavanja istovremeno kompleksno i podložno („slučajnim”) procjenama odgovornih osoba u pojedinim medijima. To podrazumijeva da se mogu, primjerice zbog senzacionalizma i zarade, prijeći granice „prihvatljivog”, a da zbog toga vlasnici medija neće trpjeti nikakve sankcije, ili obratno, da će se javnost buniti zbog toga što o nekom konkretnom slučaju samoubojstva nije dobila dovoljno relevantnih podataka. Ako neka osoba povezana s osobom o čijem se samoubojstvu izvještavalo u medijima procijeni da su time povrijeđeni čast i ugled te osobe, tada prema našem Kaznenom zakonu vrijedi odredba iz članka 150.: „(1) Kaznena djela protiv časti i ugleda progone se po privatnoj tužbi. (2) Ako su kaznena djela protiv časti i ugleda počinjena prema umrloj osobi, kazneni postupak može se pokrenuti privatnom tužbom bračnog ili izvanbračnog druga, životnog

partnera ili neformalnog životnog partnera, roditelja, djece, posvojitelja, posvojenika, braće ili sestara umrle osobe” (Vojković 2023: 135).

3.1. Utjecaj medijskih izvještaja

Općenito bi se moglo reći da je važno, tj. poželjno, da mediji budu svjesni utjecaja svojih izvještaja na javnost, te da se pridržavaju smjernica i „dobrih običaja”, kako bi se smanjio potencijalni negativan utjecaj na ranjive skupine ljudi. Tu vrijedi klasično pravilo da je svaka sloboda ograničena – slobodom drugih. Općenito se smatra da je ponekad, možda ne najbolje, ali najmanje zlo – neke stvari prešutjeti?

„Psihologija kao struka dužna je informirati ljude iz medija o tragičnim posljedicama koje takvo izvještavanje može imati na ranjive skupine. Istraživanja pokazuju da ponavljano i dugoročno izvještavanje o samoubojstvima ima tendenciju izazivanja i promoviranja samoubilačkih preokupacija među adolescentima i mladim odraslim osobama, na koje ima najveći utjecaj... Istraživanja su pokazala da reportaže o samoubojstvima u medijima imaju veći utjecaj na prihvaćenu metodu nego na njihovu učestalost. Određena mjesta – mostovi, stijene, visoke zgrade, pruge itd. – tradicionalno se povezuju sa samoubojstvima i dodatni publicitet povećava rizik da ih iskoristi veći broj ljudi. Određeni načini – vatreno oružje, spaljivanje, bacanje s visine, predoziranje lijekovima – također su promovirani medijskim izvještavanjem, o čemu smo imali prilike svjedočiti posljednjih godina” (Jokić-Begić 2009: 94).

3.2. Kodeksi o izvještavanju o samoubojstvima

U svijetu kada je riječ o klasičnom novinarstvu, vlada razmjerno sličan pristup smjernicama o izvještavanju o samoubojstvima, dok online novinarstvo nije uspjelo stvoriti takvu homogenost. „Nema istoznačnih trendova kada je riječ o tome kako su aspekti specifični za digitalno novinarstvo usklađeni s etičkim normama. Svaka zemlja primjenjuje preporuke i izolirana pravila, koji su izraz posebnosti nacionalnog konteksta, i jedva da postoji ijedna tema ili referencija koja bi bila zajednička svim kodeksima” (Díaz-Campo i Segado-Boj 2015.).

Osim nacionalnih kodeksa, poštuju se i interne smjernice pojedinih medijskih kuća, no u praksi je većina odluka prepuštena urednicima pojedinačnih medija. Samo izvještavanje ovisi i o tradiciji i kulturološkim praksama, a kao primjer izdvajamo samoubojstvo japanskog umjetnika, pisca i političara Yukia Mishime. Mishima je bio „veliki promotor fašizma, koji je tumačio kao talijansku verziju uskršnuća bušida, “puta ratnika”, kodeksa i filozofije samurajske časti ubijanja

i umiranja“ (Grgić 2021.). U jesen 1968. nakon pokušaja vojnog puča s desnim aktivistima i neuspjeha, izvršio je seppuku, „ritualno samoubojstvo japanskih samuraja. Jedan od ključnih elemenata samurajskoga kodeksa časti bušida. U svijetu se za taj čin raširio kolokvijalni naziv harakiri“ (seppuku). „Mishimin krvavi cirkus zasjenio je sve i postao vodeća vijest japanskih medija, danima, tjednima i mjesecima nakon krvoprolića“. Prema Grgiću (2021.), otvorenom izvještavanju zasigurno je pridonijela i japanska glorifikacija samurajske „časti“ i svojevrsna normalizacija samog čina seppuka.

Prema izvještajima Svjetske zdravstvene organizacije, „godišnje najmanje 800.000 ljudi u svijetu počini samoubojstvo, a suicidi, suicidalne namjere i pokušaji suicida s pravom se smatraju važnim problemima ne samo psihijatrije, nego i javnog zdravstva... svakih 40 sekundi u svijetu se dogodi suicid, a na svaki suicid još je dvadeset pokušaja istoga... Godišnje se u Republici Hrvatskoj izvrši jedanaest samoubojstava na 100 tisuća stanovnika“ (Žigo i Brajković 2021.). Zbog svega toga Svjetska zdravstvena organizacija ističe da odgovorno izvještavanje medija može pomoći u prevenciji samoubojstava. Također preporučuje da se, primjerice, u izvještajima ne objavljuju detalji, fotografije i oproštajna pisma.

U Hrvatskoj, nekoliko organizacija i institucija pruža smjernice za odgovorno izvještavanje o samoubojstvu, s naglaskom na izbjegavanje eksplicitnih opisa metoda, senzacionalizma i pretjeranog izvještavanja. Najznačajnija od njih je Hrvatsko novinarsko društvo koje nudi smjernice za novinare koje uključuju preporuke za odgovorno izvještavanje o samoubojstvu. Njihove smjernice naglašavaju važnost etičkog izvještavanja i zaštite dostojanstva pojedinaca te izbjegavanje senzacionalizma.

U *Kodeksu časti hrvatskih novinara* navodi se:

„15. Posebna se pozornost, obazrivost i odgovornost zahtijeva pri izvještavanju o samoubojstvima, nesrećama, osobnim tragedijama, bolestima, smrtnim slučajevima i nasilnim djelima. Novinar treba izbjegavati intervjuiranje i prikazivanje osoba koje su izravno ili neizravno pogođene tim događajima, osim kada je riječ o iznimnom javnom interesu. U tom je slučaju novinar dužan voditi računa o časti, ugledu i dostojanstvu osoba o kojima izvještava.

16. Vijesti o samoubojstvima i pokušajima samoubojstava se ne naglašavaju te ih treba svesti na najmanju moguću mjeru, uz poseban obzir kad je riječ o djeci. Potrebno je pridržavati se stručnih smjernica za izvještavanje o samoubojstvima“ (*Kodeks časti hrvatskih novinara*).

Osim Hrvatskog novinarskog društva, prisutne institucije u Hrvatskoj koje pružaju smjernice za odgovorno izvještavanje o samoubojstvu, zapravo ima vrlo malo. Navode se

Samaritans (Međunarodni resursi) koja je međunarodna organizacija,, te Psihološki centar TESA koji, osim što pruža psihološku pomoć, educira javnost i medijske profesionalce o važnosti pažljivog i odgovornog izvještavanja o mentalnom zdravlju i samoubojstvima.

Na okruglom stolu koji su 2019. godine, u povodu Svjetskog dana mentalnog zdravlja, organizirali Grad Zagreb i Centar za zdravlje mladih ,istaknuto je nekoliko bitnih uvida domaćih stručnjaka koji se bave tom temom: „Na cijelom svijetu više ljudi umre od samoubojstava, nego od ubojstava i terorizma zajedno”; „iznimno je zabrinjavajući trend porasta razmišljanja o samoubojstvu kod mladih i među školskom djecom počevši od onih već i u petom razredu osnovne škole”; „promjene i pritisci u društvu, a naročito utjecaj novih medija i društvenih mreža te sve izraženije vršnjačko nasilje glavni su uzroci suicida ili promišljanja o samoubojstvu kod mladih”; „pretjerana izloženost informacijama djecu čini napetijom, razdražljivom, emocionalnom nezreljom i neotpornijom”; „mediji se u izvještavanju o samoubojstvu trebaju usmjeriti na prevenciju i pravovremenu pomoć te istovremeno izbjeći tabloidno izvještavanje”; „jednostavno je pravilo koje bi trebali primjenjivati svi mediji – da se o samoubojstvu ne izvještava”; „u klasičnim medijima se sve manje izvještava o samoubojstvu, ali to se, nažalost, sada čini u elektroničkim medijima, portalima i društvenim mrežama. Izvještavanje o samoubojstvu je stigmatizacija obitelji, ali i žrtve. Niti jedan novinarski kodeks ne opravdava izvještavanje o samoubojstvu”; „mediji u izvještavanju o suicidu ne bi smjeli objavljivati detalje, fotografije i oprostajna pisma, davati pojednostavljena objašnjenja, senzacionalističko izvještavati niti koristiti religijske i kulturne stereotipe i ukazivati na krivicu” (Mediji i suicid).

Psihologinja Nataša Jokić-Begić (2009: 95-96) u svojem znanstvenom radu *Kako izvještavati o samoubojstvima: naputci za medije u knjizi Psihologija-mediji-etika, iskustva i promišljanja za bolju suradnju*: daje ove preporuke:

1. Statističke podatke treba tumačiti pažljivo i ispravno. Treba upotrebljavati autentične i pouzdane izvore informacija.
2. Unatoč pritisku treba pažljivo postupati sa spontanim komentarima.
3. Uopćavanja na osnovi malih brojeva zahtijevaju posebnu pažnju i treba izbjegavati izraze kao što su „epidemija suicida“ ili „mjesto s najvišom stopom suicida na svijetu“.
4. Treba odoljeti izvještavanju o suicidalnom ponašanju kao „razumljivom odgovoru na društvene i kulturne promjene ili degradacije“.
5. Senzacionalističke reportaže o samoubojstvima trebalo bi uporno izbjegavati, naročito kada je riječ o poznatim osobama.
6. Reportažu treba svesti na najmanju moguću mjeru.

7. Treba izbjeći pretjerivanje.
8. Treba izbjegavati fotografije umrlog, upotrijebljenog načina i scene samoubojstva.
9. Naslovi na prvoj stranici nikada nisu idealno mjesto za reportaže o samoubojstvima.
10. O samoubojstvu ne treba govoriti kao o neobjašnjivom ili pak pojednostavnjeno.
11. Treba izbjegavati detaljan opis načina izvedbe i načina nabave sredstava.
12. Korisno je naglasiti mnogobrojne čimbenike koji utječu na izbor suicidalnog ponašanja.
13. Samoubojstvo nikada nije rezultat jednog čimbenika ili događaja.
14. Obično je prouzrokovano složenom međuovisnošću mnogobrojnih čimbenika kao što su mentalna ili tjelesna bolest, zlouporaba supstancija, obiteljski problemi, međuljudski sukobi i životni stresori.
15. Samoubojstvo NE bi trebalo opisati kao način kojim je osoba riješila osobne probleme kao što su bankrot, akademski neuspjeh, seksualno zlostavljanje.
16. Reportaže trebaju naglasiti utjecaj koji samoubojstvo ima na obitelj i druge preživjele, u smislu stigme i psihičke patnje.
17. Veličanje žrtve samoubojstva kao mučenika i predmeta javne pohvale može sugerirati podložnim osobama da njihovo društvo cijeni suicidalno ponašanje.
18. Umjesto toga, naglasak bi trebao biti na žaljenju zbog smrti te osobe.
19. Opisivanje fizičkih posljedica neuspješnih pokušaja samoubojstava (oštećenje mozga, paraliza itd.) može djelotvorno odvratiti od pokušaja suicida.

Slične preporuke iznose se i u priručniku za novinare i urednike elektroničkih medija *Kako izvještavati (o) djeci i mladima*. Tamo se kaže:

„Preporuke za izvještavanje o samoubojstvima mladih:

1. Izbjegavajte opširne izvještaje o suicidu mlade osobe.
2. Suzdržite se od prejednostavnih objašnjenja.
3. Izbjegavajte veličanje i pretjerivanje.
4. Suzdržite se od detaljnih opisa načina samoubojstva.
5. Ne navodite ime samoubojice (anonimnost).
6. Istaknite preventivne mjere.
7. Sastavite listu profesionalaca koji se bave mentalnim zdravljem.
8. Uspostavite blizak odnos s profesionalcima koji se bave mentalnim zdravljem.
9. Sami pripremite medijski kodeks za izvještavanje o suicidima” (Kako izvještavati (o) djeci i mladima).

Premda su domaće smjernice za medijsko izvještavanje o samoubojstvima prilično ujednačene, i u načelu općeprihvaćene, ipak postoje *jedna* samoubojstva i *druga* samoubojstva. Ako se ubije neki branitelj (zbog PTSP-a, siromaštva ili razočaranja u poslijeratnu stvarnost), o tome se piše na jedan način (otvoreno, bez razmišljanja hoće li se na taj način nekoga motivirati da napravi slično), a ako se ubije neka slavna osoba, na drugi.

Mediji svojim neuravnoteženim pristupom različitim samoubojstvima mogu poticati i društvenu stigmatizaciju (ponekad utemeljenu u primjerice religijskim nazorima, ponekad u „iskonskom strahu” od opasnih pojava), što je također opasno. „Stigmatiziranje samoubojstva ima pozitivnu stranu – što je negativniji stav prema nekom ponašanju, to je manja vjerojatnost da će to ponašanje biti odabrano. Stigmatiziranje samoubojica i njihovih obitelji ima, međutim, samo negativne posljedice – negativni stavovi osnažuju osjećaj krivnje, srama, potiču socijalnu izolaciju čime se povećava vjerojatnost pojave dubljih psihičkih problema” (Jokić-Begić 2009: 93).

3.3. Kodeksi o izvještavanju o samoubojstvima izvan Republike Hrvatske

U svijetu postoje mnoge organizacije koje pružaju smjernice za odgovorno izvještavanje o samoubojstvima, naglašavajući važnost izbjegavanja eksplicitnih opisa metoda, senzacionalizma i pretjeranog izvještavanja. Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, istraživanja u posljednjih 30 godina uvjerljivo su pokazala da su masovni mediji jedan od najznačajnijih utjecaja na sustave vjerovanja. Posljedično, ljudi često formiraju svoje stavove o poteškoćama mentalnog zdravlja i suicidalnom ponašanju kroz televizijske programe, radijske programe, vijesti i filmove koje gledaju, čitaju i čuju. Mediji imaju ključnu ulogu u destigmatizaciji mentalnog zdravlja i oblikovanju načina na koji o njemu govorimo.

Prema uputama Svjetske zdravstvene organizacije (WHO 2017.), novinari trebaju:

1. Pružiti ispravnu informaciju o tome gdje osobe sa suicidalnim mislima mogu potražiti pomoć.
2. Educirati publiku o samoubojstvu i njegovoj prevenciji, bez širenja mitova.
3. Pisati članke o tome kako se boriti sa stresnim faktorima i suicidalnim mislima te kako potražiti pomoć.
4. Biti posebno oprezan kod izvještavanja o samoubojstvu javne ličnosti jer iako je osoba djelovala u javnoj sferi, to ne znači da svaki aspekt njene smrti mora biti prezentiran javnosti.

5. Biti oprezan kod intervjuiranja obitelji i prijatelja žrtve jer su i oni sekundarne žrtve tragičnog događaja.

6. Prepoznati da medijski profesionalci također mogu biti pogođeni pričama o samoubojstvu.

Što novinari ne trebaju činiti:

1. Ne objavlјivati članke o samoubojstvu često ili ih ponavljati.
2. Ne objavlјivati jezik koji senzacionalizira ili normalizira samoubojstvo, ili ga predstavlja kao rješenje problema.
3. Ne opisivati metodu kojom je samoubojstvo počinjeno.
4. Ne otkrivati lokaciju na kojoj je samoubojstvo počinjeno.
5. Ne koristiti senzacionalističke naslove.
6. Ne koristiti fotografije, videe ili linkove društvenih mreža.

3.3.1. Irska

Nacionalni ured za prevenciju samoubojstva je temeljna irska institucija pomoću koje se Irska, kao država s ukupnim stanovništvom većim od 5 milijuna te porastom slučajeva samoubojstava, bori protiv istog. Osim toga, implementiran je i *Headline* - nacionalni medijski program za odgovorno izvještavanje i predstavljanje mentalnih bolesti i samoubojstava (Headline.ie).

Nenamjerno neodgovorno izvješćivanje ili krivo predstavljanje poteškoća s mentalnim zdravljem može imati razorne učinke na publiku, ponekad i fatalne. Koristeći najbolju međunarodnu praksu i najnovija istraživanja, *Headline* nudi smjernice svima koji aktivno proizvode sadržaj o ovim pitanjima te surađuju s vanjskim istraživačkim partnerima koji mogu koristiti njihove podatke za izradu novih radova na području medija i mentalnog zdravlja.

Nadalje, nude niz radionica namijenjenih medijskim profesionalcima kako bi im pružili podršku u izvještavanju o mentalnim bolestima i samoubojstvima; organiziraju osobnu i online obuku temeljem njihovih smjernica za pojedinačne redakcije, kao i samostalne sesije dostupne slobodnim novinarima. Njihova obuka obuhvaća izvještavanje o izazovnim temama vezanim uz mentalno zdravlje, uključujući ubojstvo-samoubojstvo, rad sa suradnicima i ožalošćenim obiteljima, kao i očuvanje mentalnog zdravlja medijskih profesionalaca.

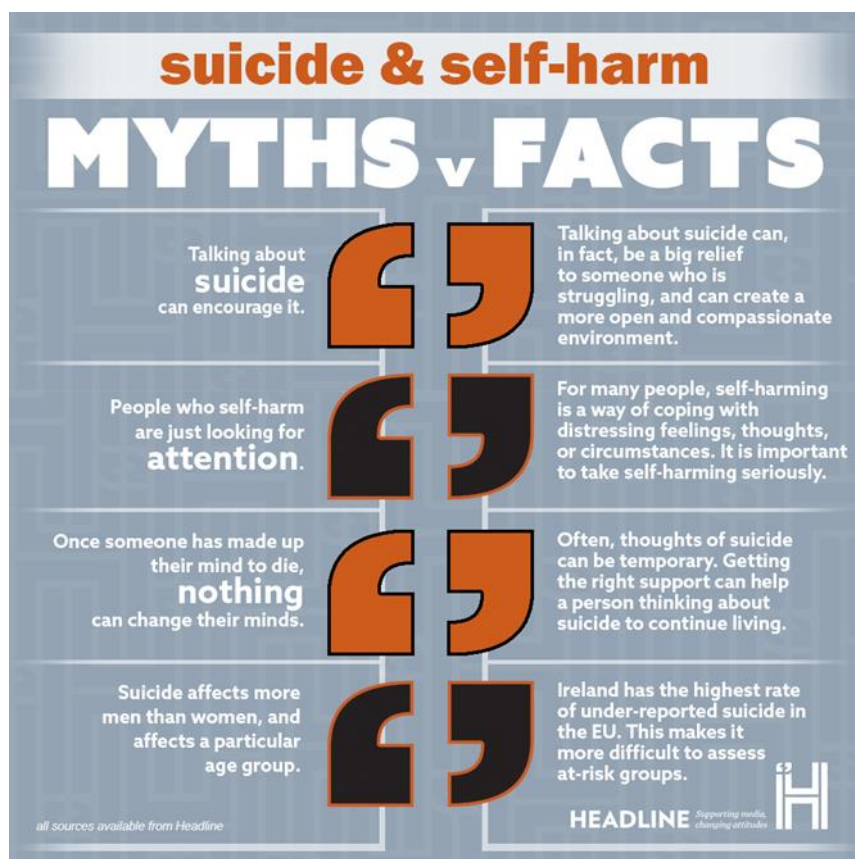
Bitno je naglasiti kako *Headline*, osim što podržava medijske profesionalce da odgovorno izvještavaju o samoubojstvima i poboljšaju zastupljenost mentalnih bolesti u medijima, nude interaktivne radionice irskim studentima medija i novinarstva.

Navedene radionice služe za nagrađivanje najbolje prakse izvještavanja o mentalnom zdravlju na jedinoj irskoj posvećenoj dodjeli nagrada za medije o mentalnom zdravlju.

Uspostavljena prije više od deset godina i ponovno pokrenuta 2019., *Headline's Mental Health Media Awards* dodjeljuje priznanje za izvrsnost u medijskom izvještavanju o pitanjima mentalnog zdravlja. Oni odražavaju izazove, proživljeno iskustvo i stvarnost ljudi koji žive s mentalnim bolestima.

Nagrade prepoznaju izvrsnost u medijskom izvještavanju o problemima mentalnog zdravlja, slaveći one čiji rad iznosi na svjetlo dana izazovne priče o mentalnom zdravlju. S 10 kategorija, nagrade ističu radove sa svih medijskih platformi u lokalnim i nacionalnim medijima.

Organizirali su online radionice koje se održavaju svake prve srijede u mjesecu. Sadrže sažete i opsežne sesije o smjernicama, a dostupne su i medijskim profesionalcima i studentima. Što se tiče radionica za studente, 2.5 satne radionice uključuju prezentaciju smjernica s najnovijim primjerima tiska i emitiranja. Obuka pokriva izazovne priče kao što su samoubojstvo osobe visokog profila, ubojstvo-samoubojstvo, sudsko izvješćivanje i rad sa suradnicima. Studenti se bave studijom slučaja u malim grupama, gdje rade na izmišljenoj priči koja se odnosi na mentalnu bolest. To im omogućuje da koriste svoju uredničku prosudbu. Radionica također ima dokumentarni dio, kako bi se istaknuli izazovi stvaranja sadržaja o mentalnom zdravlju za TV, a sesije pokrivaju dobrobit novinara i medijskih profesionalaca (Headline.ie).

Slika 1 Mitovi i činjenice o samoubojstvu i samoozljeđivanju /Izvor: Headline

Slika 1 prikazuje mitove i činjenice o samoubojstvu ili samoozljeđivanju koje su istaknute u nacionalnom medijskom programu za odgovorno izvještavanje i predstavljanje mentalnih bolesti i samoubojstava – *Headline*. Kao što vidimo, pomnije nam je objašnjen način na koji bismo trebali razumjeti osobe koje su sklone samoubojstvu te kako bi trebalo postupiti prilikom ophođenja s istima. Upravo čak i samo nepoznavanje pravog pristupa, dovodi do pogrešnih zaključaka te u konačnici, i pogrešnih postupaka.

3.3.2. Sjedinjene Američke Države

Prema podacima američkog Centra za kontrolu i prevenciju bolesti (CDC), u 2021. godini je ukupno 48.830 ljudi umrlo od ozljeda uzrokovanih oružjem, a to uključuje 26.328 samoubojstava i 20.958 ubojstava. Broj ubojstava vatrenim oružjem porastao je za 45% od 2019. do 2021., a broj samoubojstava vatrenim oružjem za 10%. Samoubojstva su i dalje vodeći uzrok

smrtnih slučajeva uzrokovanih oružjem u SAD-u, čineći 54% svih smrtnih slučajeva vezanih za oružje. Više od polovice svih samoubojstava u SAD-u u 2021. godini (55%) izvršeno je vatrenim oružjem, što je najveći postotak od 2001. godine (CDC 2024.)

Obzirom na porast slučajeva samoubojstava u SAD-u, 2019. godine Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi SAD-a predstavilo je Nacionalnu strategiju za prevenciju samoubojstava s ciljem smanjenja stope samoubojstava za 20% do 2025. godine. Strategija uključuje niz inicijativa, kao što su: poboljšanje pristupa uslugama mentalnog zdravlja; rano prepoznavanje i intervencija kod osoba u riziku; smanjenje dostupnosti sredstava za samoubojstvo te edukacija javnosti o samoubojstvu i prevenciji (IASP).

Institut koji postoji od 1989. godine, a okuplja najbolje mlade stručnjake iz područja komunikacija i medijskog prava, aktiviste za ljudska prava i kreatore politika iz cijelog svijeta, omogućavajući im da razgovaraju o efektima tehnologije i politika sa globalne i multidisciplinarnе perspektive je Centar za javnu politiku Annenberg. Ključan je jer je surađivao s nekoliko nacionalnih organizacija kako bi izradio konsenzusne preporuke za medijsko izvještavanje o samoubojstvu.

Centar ističe kako „mediji igraju važnu ulogu u sprječavanju samoubojstva; pažljivo izvještavanje o samoubojstvu može promijeniti percepciju, razriješiti mitove i informirati javnost o složenosti problema; medijska izvješća mogu rezultirati traženjem pomoći ako uključuju korisne resurse i poruke nade i oporavka“ (Centar za javnu politiku Annenberg).

AVOID...	INSTEAD...
✗ Describing or depicting the method and location of the suicide.	✓ Report the death as a suicide; keep information about the location general.
✗ Sharing the content of a suicide note.	✓ Report that a note was found and is under review.
✗ Describing personal details about the person who died.	✓ Keep information about the person general.
✗ Presenting suicide as a common or acceptable response to hardship.	✓ Report that coping skills, support, and treatment work for most people who have thoughts about suicide.
✗ Oversimplifying or speculating on the reason for the suicide.	✓ Describe suicide warning signs and risk factors (e.g. mental illness, relationship problems) that give suicide context.
✗ Sensationalizing details in the headline or story.	✓ Report on the death using facts and language that are sensitive to a grieving family.
✗ Glamorizing or romanticizing suicide.	✓ Provide context and facts to counter perceptions that the suicide was tied to heroism, honor, or loyalty to an individual or group.
✗ Overstating the problem of suicide by using descriptors like "epidemic" or "skyrocketing."	✓ Research the best available data and use words like "increase" or "rise."
✗ Prominent placement of stories related to a suicide death in print or in a newscast.	✓ Place a print article inside the paper or magazine and later in a newscast.

Slika 2 Smjernice za izvještavanje o samoubojstvu / Izvor: Centar za javnu politiku Annenberg

Gore prikazana Slika 2 prikazuje smjernice prema Centru za javnu politiku Annenberg koje bi mediji trebali izbjegavati prilikom izvještavanja o samoubojstvu kao i one poželjne, tj. upravo one smjernice koje preporučuju svjetske organizacije i udruge.

Smjernice moraju biti prilagođene na način kako bi mogle doprijeti do što većeg broja ljudi te osigurati točno, odgovorno i primjereno izvještavanje.

3.3.3. Ujedinjeno Kraljevstvo

Samoubojstvo je ozbiljan problem javnog zdravlja u Velikoj Britaniji, s mnogim žrtvama i obiteljima pogođenima svake godine. Prema podacima Ureda za nacionalnu statistiku, 2021. godine u Velikoj Britaniji je bilo 6.507 samoubojstava, što je značilo značajan porast u odnosu na 5.823 samoubojstva zabilježena u 2020. godini.

Godine 2022. u Engleskoj i Walesu registrirana su 5642 samoubojstva, što je ekvivalentno dobno standardiziranoj stopi smrtnosti (ASMR) od 10,7 smrtnih slučajeva na 100 000 ljudi. Ova stopa

ostaje ista kao i 2021. Stope samoubojstava smanjile su se 2020. i povećale 2021., vjerojatno zbog smanjenja samoubojstava muškaraca na početku pandemije koronavirusa (COVID-19) i kašnjenja u registraciji smrti zbog pandemije (Ured za nacionalnu statistiku 2023.)

Velika Britanija je od 2018. godine uvela poziciju ministrice za samoubojstva, koju je preuzela Jackie Doyle-Price. Njen zadatak je baviti se prevencijom samoubojstava u zemlji koja bilježi značajan porast broja samoubojstava, sa zabrinjavajućih 4.500 slučajeva godišnje. Ova nova funkcija uvedena je na Svjetski dan mentalnog zdravlja, kada je tadašnja britanska premijerka Theresa May imenovala Jackie Doyle-Price mlađom ministricom zdravlja zaduženom za mentalno zdravlje, nejednakosti i prevenciju samoubojstava. Obzirom na navedeno, osigurano je dodatnih resursa za poboljšanje mentalnog zdravlja djece i mladih, uključujući financiranje timova za podršku mentalnom zdravlju koji će raditi s mladima u školama (Telegram.hr).

Osim Nacionalne linije za prevenciju samoubojstava (samaritans.org) , postoje i brojni drugi resursi koji mogu pružiti podršku, uključujući: Campaign Against Living Miserably (CALM), The Trevor Project itd.

Samaritansove medijske smjernice za izvješćivanje o samoubojstvu i internetski resursi jačaju industrijske kodekse prakse, podržavajući najviše standarde izvještavanja o samoubojstvima te nude praktične savjete o tome kako smanjiti rizik od negativnog utjecaja medijskog izvještavanja na ljude koji mogu biti ranjivi. Dokazi istraživanja pokazuju da određene vrste medijskih prikaza, kao što je eksplicitno opisivanje metode, senzacionalno i pretjerano izvještavanje, mogu dovesti do oponašanja suicidalnog ponašanja među ranjivim osobama. Nasuprot tome, izvještaj koji opisuje osobu ili lik koji prolazi kroz suicidalnu krizu može poslužiti kao snažno svjedočanstvo drugima da je to moguće i može potaknuti ranjive osobe da potraže pomoć.

Pažljivo i odgovorno medijsko bavljenje ovom važnom temom može pridonijeti prevenciji samoubojstava, a Will Gore, voditelj partnerstva i projekata, NCTJ, smatra kako je “Samaritans napravio izvrstan posao u podizanju svijesti o potrebi brige pri izvještavanju o samoubojstvu – i u objašnjavanju istraživanja koje stoji iza njegovih savjeta za novinare. Jednostavna je činjenica da dobro novinarstvo u ovoj areni spašava živote.“ (samaritans.org)

4. Empirijska istraživanja

Iva Rosanda Žigo i Marija Brajković napravile su istraživanje o zastupljenosti i načinu novinskog predstavljanja priča o samoubojstvu u *Bjelovarskom listu*, u razdoblju od 2009. – 2015. godine. Došle su do zaključka da se „priče o samoubojstvima ne selektiraju, objavljuje se sve, od pokušaja počinjenja toga djela do objavljivanja i aludiranja na dijelove oproštajnih pisama. Oni atipični i manje uobičajeni slučajevi nerijetko se uz prisutnost kakve potresne fotografije objavljuju na naslovnici tjednika, a sve kako bi se privukla pozornost javnosti. Jednako tako, istraživanje je pokazalo odstupanje od svih ili gotovo svih preporuka koje se spominju u kontekstu izvještavanja o tom događaju. U većini slučajeva samoubojstvo se ne povezuje s mentalnim problemom žrtve, ni u jednom tekstu ne spominje se alternativa samoubojstvu niti se pruža obavijest o oblicima pomoći u zajednici. Sukladno svemu navedenom, a i na temelju provedene analize, možemo zaključiti kako u izvješćivanju o samoubojstvima prevladava tabloidna, senzacionalistička tendencija karakteristična za suvremeno novinarstvo uopće, pri čemu se novinari ne pridržavaju smjernica i naputaka koje je Svjetska zdravstvena organizacija uputila medijima” (Žigo i Brajković 2021.).

4.1. Izvještavanje o smrti Mislava Bage

Za potrebe ovog teksta napravljeno je vlastito istraživanje kako bi se utvrdilo kako se u domaćim nacionalnim, regionalnim i lokalnim medijima izvještava o samoubojstvima. U povodu smrti novinara Mislava Bage bilo je vijesti koje su ukazivale na prirodu njegove smrti, no uglavnom se nije otkrivalo čak ni gdje je pronađeno tijelo. Istraživanje obuhvaća period od prvog dana izvještavanja o smrti Mislava Bage, od 18. kolovoza do 1. studenog 2023. godine. Ograničenja tijekom istraživanja pojavila su se u vidu naknadnih „zaključanih“ tekstova na pojedinim portalima (nacionalnim) koji su tijekom 2023. godine uveli pretplatu na pristup određenim sadržajima. Također, promjenjivi algoritmi internetske tražilice (tijekom istraživanja korištena tražilica Google), mogli su doprinijeti određenim propustima u istraživanju (primjerice u tekstovima koji su se prikazivali prije nekoliko mjeseci, ali se sada više ne pojavljuju unutar pretraživanja). U istraživanje je uvršteno 23 portala, s naglaskom na nacionalne i lokalne portale te regionalne portale koji su u većoj mjeri izvještavali o slučaju smrti Mislava Bage.

Tablica 1 Analizirani portali

Jutarnji list	jl
Večernji list	vl
Nacional	nac
24 sata	24s
Index.hr	ind
Slobodna Dalmacija	sld
Maxportal	maxp
Hercegovina.info	heri
Hrvatski medijski servis	hms
Bosnainfo	bosi
Teleskop	tel
Republikainfo	repi
medjimurski.hr	medj
Imperij.com	imp
Narod.hr	nar
Biblija i znanost	biz
Priznajem.hr	pri
Crodex.net	cro
Tjedno.hr	tj
novidani.com	novd
Story.hr	sto
Direktno.hr	dir
iPress	ipr

Bago je bio nagrađivani novinar, urednik, reporter i voditelj, radio je za HRT i Novu TV. Preminuo je 18. kolovoza 2022. godine u 49. godini života. Dan nakon njegove smrti, policija je u medijima iznijela službeno priopćenje da je riječ o samoubojstvu te da nema potrebe za daljnjom istragom okolnosti njegove smrti. Prvih nekoliko dana u svim medijima prevladavali su vrlo neutralni tekstovi o Baginoj smrti, koji nisu odavali nikakve dodatne informacije osim vremena i mjesta smrti, iako su forumi i neslužbeni izvori izvještavanja „planuli“ baveći se nagađanjima o mogućim uzrocima, od kojih se najviše navodila Bagina seksualna orijentacija.

Ni portal Indeks.hr nije puno pisao o Baginu samoubojstvu, pa kad je zbog toga bio prozvan, njegov vlasnik Matija Babić 21. kolovoza 2022. je odgovorio: "Glupo lešinarsko smeće, o nekim uzrocima smrti ne pišemo ne zato što "nemamo muda" ili "ne smijemo", nego zato da ne motiviramo vašu djecu da naprave slično kad ih prebaci ili požele pažnju. Svijet koji dijelimo s vama je baš gadno mjesto, nije čudno da nemjerljivo bolji i veći od vas nekad s njega požele pobjeći" (Matija Babić priznao). No, 1. listopada 2022. na portalu Index, objavljen je tekst Viktora Zahtile naslovljen: „Mislava Bagu ubijala je hrvatska homofobija. Ne smijemo šutjeti o tome“, njegova perspektiva o mogućim razlozima koji su Bagu motivirali na samoubojstvo. U svom komentaru Zahtila dovodi u pitanje koncept javnog sjećanja kao „kolektivne iluzije iza koje se krije moć kontroliranja javnog govora“ (Zahtila 2022.).

„Neki ljudi smatraju da je njihovo mišljenje odraz univerzalne istine i da mogu određivati tko se i kako smije nekoga sjećati. Na primjer, smiješ reći da je pokojnik volio svog psa, ali ako kažeš da je volio muškarce, dobit ćeš prijetnje ubojstvom i javni linč. To nije samo linč protiv mene, nego upozorenje svim gej ljudima da drže jezik za zubima. Dok heteroseksualci imaju pravo otvoreno laprdati o Bagi po kafićima, na Twitteru, Facebooku, u novinama, TV prilogima, na sprovodu - svi pederi koji su ga ikada upoznali moraju lagati o tome kako ga poznaju. Dakle jednoj društvenoj skupini je dopušteno sve, drugoj ništa. Koliko slijep moraš biti da u tome ne vidiš homofobiju? Više-manje sve što je napisano o pokojniku, od tvitova do TV priloga, je falsifikacija. Mislav Bago u očima i lećama njegovih kolega iz medija je tanak kao flis-papir. Odbrusio Sanaderu, voli svog psa, pije kavu u Programu. That's it! Njegova seksualnost? Uf, nelagodno nam je pričati o tome. Uostalom, to je samo nevažna fusnota koja blijedi pred Velikim Značajem Njegove Novinarske Karijere. Takozvano javno sjećanje kolektivna je iluzija iza koje se krije moć kontroliranja javnog govora, za koji su se emancipirane LGBT osobe uvijek morale krvavo boriti. Ta moć institucionalizirana je prvenstveno kroz medije, koji nikad u hrvatskoj povijesti nisu napravili niti jedan pišljivi TV prilog o tome kako je to doista biti u ormaru, a kamoli o realnim životima sredovječnih gej muškaraca. Toliko malo im je stalo. obraćam se vama, njegovim kolegama novinarima iz HRT-a i Nove TV. Što ste vi napravili kad je umro vaš kolega i prijatelj? Frišku figu. Bagu je ubijala hrvatska homofobija, pitanje je samo je li ga na kraju koštala i života. Ne morate vi uopće pričati o Baginom privatnom životu, ali da vam je doista stalo do njega, ne biste njegovu seksualnost tretirali kao medijsko osinje gnijezdo u koje je bolje ne gurati prste, kako slučajno ne biste uznemirili homofobni dio vaše publike“ (Zahtila 2022.).

Ispod objave Zahtilinoz teksta koji je opremljen naslovnom Baginom slikom, komentari su se pretvorili u „bojno polje“ te se najviše postavljalo pitanje je li moralno nekoga, bez obzira je li riječ o javnoj i medijski istaknutoj osobi, posthumno „outati“.

Portal Index.hr, izdvojen je zbog zanimljive dihotomije bojazni od potencijalnog Wertherovog efekta (eksplicirana u prvotnom odgovoru Matije Babića) te „prava javnosti da zna“ (eksplicirana objavljivanjem teksta Viktora Zahtile). U metodološkom pristupu postavljanja određenih čestica (pitanja) vođeno se smjericama navedenim u priručniku *Psihologija Mediji Etika: iskustva i promišljanja za bolju suradnju*, kao i konkretnom tematikom kojom su se mediji bavili u promišljanjima, analizama i izvještavanjima u slučaju smrti Mislava Bage. Istraživanje je bazirano na pitanjima; kako se naslovljavaju članci (jesu li informativni, senzacionalistički, ili mame na klikanje), kakve informacije se pružaju o događaju (relevantne ili nagađanja) te kakvi se detalji navode u izvještajima (spominje li se upotreba opijata, seksualna orijentacija itd).

Tablica 2 Analiza izvještavanja portala o smrti Mislava Bage

Kakav je naslov članka?	informativni			senzacionalistički			clickbait		
	nac	lok	reg	nac	lok	reg	nac	lok	reg
	vl	tel			maxp	her i			bosi
	jl	im p			repi	hm s			
	24s	nar			ipr				
	ind	dir			cro				
	nac	sto			tj				
		no vd			medj				
		sld			biz				
					pri				
Kakve informacije se pružaju o događaju?	relevantne			nagađanja					
	nac	lok	reg	nac	lok	reg			
	vl	maxp	heri		ipr	bosi			
	jl	pr	hms		imp				
	24s	novd			nar				
	nac	tel			tj				
	ind	repi			biz				
		medj							
	cro								

		dir				
		sto				
		sld				

Izveštavanje o specifičnim detaljima načina	nacionalni	lokalni	regionalni
samoubojstva		maxp	heri
		biz	hms
		pri	bosi
		cro	
		tel	
		repi	
		medj	
		imp	
		nar	
	Spominje li se upotreba opijata?		tj
		imp	
		cro	
		maxp	
Spominje li se seksualna orijentacija?	ind	maxp	bosi
		novd	
		imp	
		cro	
Promicanje resursa za pomoć		maxp	
		medj	
		tel	
Suradivanje sa zdravstvenim službama			
Isticanje alternative samoubojstvu		medj	

		tel	
		maxp	
		nar	
		cro	
		dir	
		sto	

Isticanje pokazatelja rizika i znakova upozorenja		maxp	heri
		ipr	
		imp	
		novd	
		tel	
Pozivanje na odredbe o odgovornosti i etičkom izvještavanju, a istodobno ne pridržavanje istih		maxp	bosi
		nar	
		cro	
		biz	
Prisutnost odredbi o odgovornosti i etičkom izvještavanju	jl		
	vl		
	24s		
	nac		
	ind		

4.2. Zaključak analize

Premda je u usporedbi s navedenim istraživanjem autorica Žigo i Brajković, vlastita metodologija bila ograničena, i mnogo manje temeljita, došlo se do sličnih zaključaka, tj. da većina lokalnih analiziranih medija odstupa od gotovo svih preporuka o tome što se *ne bi smjelo* raditi u medijskom izvještavanju. Kada je riječ o naslovima članaka, informativni su u nacionalnim i lokalnim medijima, dok u regionalnim uopće nisu; senzacionalističkih naslova nema u nacionalnim medijima, ali ih izrazito ima u lokalnim, a donekle i u regionalnim medijima. Naslova koji ponajprije mame na klikanje ima u regionalnim medijima. Kada je riječ o tome kakve se informacije pružaju o događaju, primjetno je da se relevantne informacije iznose u nacionalnim te naročito u lokalnim, a donekle i u regionalnim. Nagadanja se najviše iznose u lokalnim medijima.

Kada je riječ o izvješćivanju o specifičnim detaljima načina samoubojstva, općenito gledano, svi lokalni i poneki regionalni mediji donose takve detalje: spominju se upotrebe opijata i seksualna orijentacija. No što se tiče pozitivne strane pridržavanja smjernica o izvještavanju, lokalni mediji prednjače i u promicanju resursa za pomoć, isticanju alternative samoubojstvu i pokazateljima rizika te znakova koji upozoravaju na moguće samoubojstvo. Koji se mediji pozivaju na odredbe o odgovornosti i etičkom izvještavanju, a istodobno ih se ne pridržavaju? Lokalni i regionalni, dok su nacionalni mediji dosljedniji.

Najkraće rečeno, nacionalni mediji uglavnom se pridržavaju odredaba o odgovornosti i etičkom izvještavanju u dijelu koji se odnosi na ono što se ne bi smjelo raditi, a regionalni i lokalni mnogo manje, ili nimalo. Kada je riječ o smjernicama koje se tiču pozitivnih vrijednosti na koje bi trebalo ukazivati (upućivanje na institucije koje mogu pomoći, isticanje vrijednosti koje su oprečne samoubojstvu te pomaganje korisnicima medija da i sami prepoznaju znakove koji upozoravaju na nečije moguće samoubojstvo), nacionalni mediji tu podbacuju.

5. Sive zone

Premda se samoubojstvo uglavnom gleda u negativnom svjetlu, postoje i „sive zone” samoubojstava – na koje se utoliko primjenjuju drukčije smjernice za „izvještavanje”. Kršćanstvo primjerice osuđuje samoubojstvo, ali dopušta mučeničku smrt i žrtvovanje. No ponekad je samo subjektivna interpretacija ono što razlikuje samoubojstvo od žrtvovanja. Nastanak zapadne civilizacije primjerice, povezan je s dvama paradigmatičnim samoubojstvima u sivoj zoni, jednim eksplicitnim, Sokratovim, i drugim, *proxy* samoubojstvom, samoubojstvom preko posrednika – Isusovim (filozofska nekonzistentnost kršćanskog odbacivanja samoubojstva sastoji se u pitanju „je li Isusovo raspeće zapravo oblik samoubojstva” (Cooley 2020.). Sokrat je svojim samoubojstvom postao simbol odbijanja pokoravanja socijalnim, ili ideološkim normama (osuđen je jer nije poštovao tadašnje „rituale”, što je u očima tadašnjih ljudi značilo da „kvari mladež”), pa utoliko simbol individualnog racionalizma („mišljenja svojom glavom”). Sokratovo se samoubojstvo shvaćalo ne kao izraz negacije vrijednosti života, nego kao čin uzvišene potvrde istinskih vrijednosti.

Isus nije ubio samoga sebe, ali je, kako se čini, znao što ga čeka i nije se tome opirao, nego je, po nekim interpretacijama, možda i računao na svoju smrt, tj. svjesno učinio sve što može kako bi ga drugi ubili. U kratkom romanu *Poncije Pilat* Rogera Cailloisa to je potpuno eksplicirano: da Isus nije razapet i da nije umro na križu (pa potom uskrsnuo), kršćanstvo ne bi nastalo, dogodila bi nam se „alternativna povijest” bez kršćanstva. Kršćanstvo se naime ne zasniva isključivo na vrijednosti Isusovih učenja i njegova djelovanja, nego na kontingentnoj činjenici da je, ako vjerujemo predaji, umro i uskrsnuo. Naime, kako eksplicitno navodi i Sv. Pavao, kršćanstvo prolazi i pada s raspećem i uskrsnućem, a da tog „neusporedivog” događaja nije bilo, Isusova učenja, ma koliko bila zanimljiva i poticajna, odnio bi vjetar vremena, na jednak način kao što su se tijekom povijesti izgubila mnoga druga učenja.

S druge strane, ako Isusovo predavanje smrti i nije bilo proračunato s obzirom na budućnost kršćanstva (naime on je, u načelu, mogao iskupiti cijelo čovječanstvo, a da za to nikad nitko i ne sazna), nego se poznata nam povijest dogodila slučajno, u njemu se svejedno može pronaći trag „nagnuća prema smrti: „Priznamo li rabina Jošuu kao historijski lik, što se može osporiti, ali ni u kojem slučaju nije apsurdno, te ako nadalje u tom svadljivom proroku ljubavi *ne* vidimo sina božjeg i iskupitelja, njegovo strašno umiranje možda ćemo razumjeti kao 'suicide en puissance'; u svakom slučaju reći ćemo da je popustio pred nagnućem prema smrti... Stječemo dojam da raspeti Krist... nije samo zavapio za svojim bogom, kod kojega nije razumio zašto ga je ostavio, nego je i ljudima rekao: Pustite neka bude kako bude, pođite u miru, ionako je svejedno” (Amery 2011: 89-90).

Tijekom zapadne civilizacije Sokratovo samoubojstvo nije se oponašalo u eksplicitnom smislu, nego u svojevrsnim razrijeđenim verzijama – odustajanju od nametnutih društvenih uloga i rituala, kršenju konvencija, buntovništvu, racionalnom pristupu. Isusa se također samo u rijetkim slučajevima oponašalo doslovno, činilo se to uglavnom napuštanjem ne života, nego „običnog” života - askezom, samo-mučenjem, svojevolumnim mučeništvom, povlačenjem u špilje, šume i samostane, predanošću vrijednostima i vrlinama, ukratko, vođenjem života u kojem živiš *kao da* ne živiš (u konvencionalnom smislu).

5.1. Samoubojstvo Slobodana Praljka

Kada je riječ o specifičnim samoubojstvima, kao što su samoubojstva političara, ili osuđenih ratnih zločinaca, neki autori ističu da u takvim slučajevima ipak trebaju vrijediti drukčija pravila o izvještavanju. Tu razliku opravdava primjerice novinar *Guardiana* Paul Chadwick (2017.), pa je u povodu samoubojstva Slobodana Praljka, taj čin usporedio sa samoubojstvom nacističkog zločinca Hermanna Göringa. Želeći na taj način prosvjedovati protiv izrečene mu presude koja ga proglašava ratnim zločincem, Slobodan Praljak je 2017. godine „u sudnici tadašnjeg Međunarodnog suda za ratne zločine na području bivše Jugoslavije u Haagu pred kamerama i punom sudnicom ispio bočicu s otrovom. Preminuo je u bolnici dva sata kasnije, a istraga je pokazala da je popio ubojitu dozu kalijeva cijanida pomiješanu s vodom.

Gotovo godinu dana nakon što je počinio samoubojstvo u televizijskom prijenosu uživo i tim činom šokirao sve prisutne u sudnici, kao i one koji su pratili izricanje presude, nizozemsko tužiteljstvo objavilo je kako je završilo istragu o njegovoj smrti. Zaključeno je da nije utvrđeno na koji je način Praljak otrov unio u sudnicu, kao ni tko mu ga je nabavio, iako posjedovanje kalijeva cijanida nije kazneno djelo” (Dnevnik.hr).

Chadwick tu istragu, tj. to što nije utvrđena istina o samoubojstvu, uspoređuje sa samoubojstvom Göringa jer se ni o tom slučaju nikada nije otkrila potpuna istina. Obojica osuđenika na taj su način su *osujetili* završni dio pravnog procesa i utoliko „izvršenje pravde”, što je javni interes. Istina o njihovoj smrti možda se nikada neće saznati, no „u vezi s tim i sličnim pitanjima, novinari moraju biti slobodni u ustrajavanju da budu svjedoci, ispitivači i prenositelji u službi istine” (Chadwick 2017.). Ovaj Chadwickov primjer bi *prema* pravnim okvirima djelovanja medija potpadao u navedenu odrednicu prema kojoj „nema povrede prava na zaštitu privatnosti ako u pogledu informacije prevladava opravdani javni interes”.

5.2. „Namjere” i „ciljevi” nekih samoubojstava

Mnoge su kulture glorificirale mučeničku smrt, ili žrtvovanje za druge, naročito kad je bilo povezano s ratničkim žrtvovanjem za suborce. Nitko nije imao ništa protiv da se takva vrsta samoubojstva (svjesnog odlaska u smrt) oponaša, štoviše, na tome se zasniva cijeli koncept herojstva. Samoubojstvo ne mora biti povezano samo s očajem i apsurdom, nego i višim principima, tako da bi pojam samoubojstva trebalo definirati ne samo s obzirom na svojevolumno odbacivanje vlastitog života, nego i s obzirom na *namjeru* tog čina.

Nova specifična nijansa u spektru sive zone samoubojstva danas se javlja u kontekstu transhumanističkih filozofija (neki kažu: ideologija), koje zagovaraju čovjekovo svojevolumno napuštanje biološkog tijela i prebacivanje „svijesti” i iskustva u neki tehnološki medij, primjerice u kompjutor, u kojem se nastavlja voditi život, ali u potpuno novom okolišu i na potpuno drukčiji način. Samoubojstvo ljudskog tijela ovdje je osiguranje besmrtnosti „svijesti”. Takvo samoubojstvo (tijela) također je vođeno „višim ciljevima” i pokazuje da u definiranju samoubojstva moramo voditi računa, osim o namjeri, i o konačnom *cilju* koji se želi postići. „Singularnost”, prelazak čovjeka u kompjutor, nije ni življenje ni samoubojstvo, nego nešto treće, nešto novo. Transhumanisti spajaju egzistencijalističko shvaćanje da je naše biološko postojanje apsurdno, egoističko samo-žrtvovanje zbog većeg osobnog dobitka i kršćanski optimizam, vjeru u život „duše/svijesti” nakon smrti tijela. Povrh svega, moralno najkontroverzniji su slučajevi eutanazije, svojevolumnog, medicinski potpomognutog samoubojstva. Je li bolje živjeti i patiti, ili izbrisati bol smrću? Autori koji su preživjeli koncentracijske logore često samoubojstvo stavljaju u kontekst razgovora o ljudskom dostojanstvu, o obrani prava na samoodređenje. No ako je za nekoga njegov patnički život svojevolumni koncentracijski logor, koje mu dostojanstvo još preostaje i tko ima pravo uskratiti mu to dostojanstvo? Kao i u mnogim drugim područjima, individualni i kolektivni pristup nekom pitanju često su nepomirljivi.

No, kako izvještavati o takvim slučajevima? Koliko nam je poznato, ne postoji nikakva regulativa o načinu na koji treba prikazivati takve teme, vjerojatno zato što se smatra da takve teme nisu (socijalno) „zarazne” na način koji bi mogao ugroziti nečiji život.

5.3. Kontroverznost samoubojstva

Odrednice raznih novinarskih kodeksa i psiholoških smjernica prilično su nekontroverzne i naizgled općeprihvatljive, ipak postoje mnogi primjeri koji odudaraju od „pravila za sve”. O mogućem samoubojstvu Marilyn Monroe, primjerice, postoji bezbroj tekstova u kojima se pokušava ući u svaki mogući i nemogući detalj, jer je medijski interes za senzacionalizam oko

Monroe jednostavno veći od pretpostavljivog općeg javnog interesa. Ako se u vrijeme događaja samoubojstva neke slavne osobe možda o tome i nije previše pisalo, gotovo je sigurno da će se nakon nekoliko godina, pa i desetljeća, početi pojavljivati razni tekstovi, knjige, filmovi, dokumentarci i tv-serije koje će pokušati detaljno prikazati što se događalo iza medijskog „paravana” koji je trebao sakriti istinu, tako da će takve informacije prije ili kasnije ipak dospjeti do „ranjivih osoba”. Samoubojstva Göringa i Praljka nisu privatni događaji pojedinaca, nego činovi koji su spriječili izvršenje „pravde”, pa su utoliko politički, pravosudni i moralni činovi važni za širu zajednicu, pa je potpuna istina o njima važnija od poštovanja kodeksa. Samoubojstva poznatih osoba (npr. Mislava Bage) ne tretiraju se na jednak način kao samoubojstva anonimnih branitelja, ili socijalno ugroženih osoba.

Samoubojstva su izrazi različitih „uzroka” i motiva. Samoubojstvo zbog neizdrživih socijalnih okolnosti, samospaljivanje kao izraz političkog bunta, mučeničko samoubojstvo, samoubojstvo zbog psihičkog poremećaja, nesretne ljubavi, samoubojstvo zbog nepodnošljive fizičke ili psihičke boli, potpomognuto samoubojstvo (eutanazija), zbog razočaranosti, mučeničko samoubojstvo – ta su samoubojstva toliko međusobno različita da je pitanje je li „tehnički detalj”, to da je riječ o oduzimanju života samome sebi, uopće dovoljno mjerilo za njihovo međusobno združivanje.

Literarno i filozofski, najčešće su tematizirana samoubojstva zbog filozofskih načela, npr. zbog uvida u temeljni apsurd života, no zapravo su gotovo sigurno u manjini. Uostalom, „Camus se nije mogao složiti s logikom samoubojstva. U želji da otkrije cjelovitu istinu, on teži da što dublje uđe u problematiku života. Camus smatra da sve što umire nema nikakvog smisla. Camus nije shvatio koji je smisao života, ali je postao svjestan njegove apsurdnosti i prihvaća tu apsurdnost umjesto da se zanosi metafizičkim nadama... Samoubojstvo uspoređuje s crvom koji možda rješava problem. Nikad nismo sigurni hoće li samoubojstvo riješiti problem ili ne. Ali kad se jednom odlučimo za taj korak, povratka više nema. Sve u životu se lako može popraviti i sam život nam daje bezbroj prilika. Samo jedna stvar je nepovratna, a to je život” (Čižmešija 2014.).

U praksi, danas se svi zapravo najviše boje samoubojstva tinejdžera (a potom i osoba koje ionako prolaze kroz životnu krizu). Djeca su i inače najosjetljivija tema suvremenih ljudi, a povrh toga, tinejdžeri su, i objektivno gledano, u prijelaznom životnom razdoblju kada sve proturječnosti suvremenog života još nije lako izbalansirati, shvatiti njihovu slojevitost i „normalnost”.

6. Zaključak

Usprkos svim kontroverznim aspektima samoubojstva, standardno mišljenje je sljedeće: „Samoubojstvo je tragičan čin. U velikom broju slučajeva samoubojstvo je rezultat neuspjeha u rješavanju životnih problema i općenitog beznađa. Negdje je ono pokušaj bijega od stvarnosti i pokušaja pronalaženja ništavila i zaborava. U nekim slučajevima samoubojstvo je rezultat težnje za boljim i ljepšim životom, zbog vjerovanja da je duhovni svijet u koji se odlazi nakon smrti ljepši, bolji i ugodniji od ovozemaljskog. Ponekad ljudi pribjegavaju samoubojstvu u slučaju teške bolesti, invalidnosti i drugih oblika patnje. Čime god motivirano, ono je izraz patnje čovjeka koji ga je počinio. Samoubojstvo ima nesagledive posljedice na obiteljskom, ali i širem društvenom planu. Istraživanja pokazuju da ni jedna smrt ne ostavlja toliko emocionalnih posljedica na obitelj kao samoubojstvo. Članovi obitelji često su i dugotrajno preplavljeni osjećajima tuge, srama i krivnje koji mogu biti okidači za pojavu dubljih psiholoških poremećaja, pa i suicidalnog ponašanja” (Jokić-Begić 2009: 92).

Premda nema općeg konsenzusa o načinu na koji treba izvještavati o samoubojstvu, najrašireniji je stav da novinari, uredništvo i drugi odgovorni ljudi u medijima mogu biti od velike pomoći ukoliko se drže etičkih načela i preporuka novinarskih kodeksa i smjernica raznih stručnjaka, psihologa, psihijatarata, sociologa, zdravstvenih djelatnika i medijskih istraživača. Potencijalno bi mediji na taj način mogli „utjecati na postizanje tzv. Papageno efekta... Jer, mediji već dugo nisu samo posrednici sadržaja nego aktivni čimbenici u kreiranju socijalne okoline, pa kao takvi postaju dijelom prirodnog, svakodnevnog okruženja, zauzimaju središnje mjesto u životu suvremenog čovjeka, a njihova je osobita moć u činjenici što mogu utjecati, i zaista snažno utječu, na 'stavove u zajednici, na vjerovanja i ponašanje, pa tako mogu igrati i aktivnu ulogu u prevenciji samoubojstava” (Žigo i Brajković 2021).

Istraživači su ustanovili da bitnu ulogu igra i vrsta medija u kojem se izvještava o samoubojstvima, jer ljudi na različite načine percipiraju pojedine medije. Neka istraživanja naime pokazuju da „su upravo novine važne u tom smislu, za razliku od primjerice televizijskih vijesti (koje karakterizira stanovita plošnost u izvješćivanju) zbog toga što tisak omogućuje znatno dublji uvid u realnost smrti. Novinsko čitanje teksta karakterizira mogućnost ponavljajućeg čitanja, što može utjecati na stanovitu identifikaciju sa slučajem, pa onda može eventualno utjecati i na postizanje tzv. *copycat* efekta” (Žigo i Brajković 2021: 8).

Budući da je pitanje samoubojstva izravno povezano s pitanjem ljudskog dostojanstva (te utoliko i dostojanstva u osobnom izboru ne-življenja), razumljivo je da nitko tko govori iz neke „društveno odgovorne” pozicije ne može na sebe preuzeti odgovornost da će možda svojom „filozofijom” potaknuti nečiju smrt. U kontekstu odgovornog i etički prihvatljivog izvještavanja,

u ovom radu bavilo se analizom slučaja izvještavanja smrti hrvatskog novinara Mislava Bage: istraživanja koja su bila dostupna nažalost potvrđuju da se mediji u praksi ne drže preporuka i smjernica, ali i to da su nacionalni mediji odgovorniji u odnosu na lokalne i regionalne.

U jednom od najboljih suvremenih književnih djela u kojima se, između ostaloga, tematizira i samoubojstvo, u romanu *Infinite Jest*, američkog književnika Davida Fostera Wallacea, nalazi se i jedan od najupečatljivijih prikaza depresije, tj. neljudskih razina patnje, koja ljude može potaknuti na samoubojstvo. „To je razina psihičke patnje potpuno nespojiva s ljudskim životom kakav znamo. To je osjećaj radikalnog i sveprožimajućeg zla koje nije samo osobina nego sama suština svakog svjesnog postojanja. To je osjećaj otrovanosti koji prožima osobu i najelementarnije razine osobe. To je mučnina stanica i duše... [to je] neopisivo, osim kao oblik dvostruke veze u kojoj su sve alternativne mogućnosti koje povezujemo s ljudskim djelovanjem – sjedenje ili stajanje, činjenje ili odmaranje, pričanje ili šutnja, življenje ili umiranje – ne samo neugodne nego doslovno stravične” (Chatterjee 2023.).

No kada je spisateljici Mali Chatterjee njezin prijatelj u bolnicu, gdje se oporavljala od pokušaja samoubojstva, donio primjerak Wallaceova romana, ona je upravo čitajući takve retke doživjela iskustvo za koje tvrdi da ju je „spasilo” i vratilo u život. Riječ ima moć, da kada govori i o najdubljoj ljudskoj agoniji, skrene pozornost s naše patnje, i točno, da nas ponekad i - spasi. I što je najupečatljivije, autor *Infinite Jesta* i sam je počinio samoubojstvo: upravo je tekst samoubojice spasio život potencijalnom samoubojici. Gotovo sva društva zasnovana su na tome da ljudi budu motivirani podnositi teškoće, ponekad i strahote života, jer ako bi velik broj ljudi odustao od individualne borbe za opstanak, bio bi ugrožen i opstanak društva u cjelini.

U konačnici, iako to nije tema ovog teksta, možemo ipak naznačiti da bi se, ukoliko brinemo o općoj dobrobiti zajednice, moglo postaviti i pitanje bi li jednake ili slične kriterije trebalo primjenjivati i na prikazivanje mnogih drugih područja - nasilja, ratova, kriminala, zloupotreba droge, a možda čak i - politike? Budući da se politika velikim dijelom sastoji od laganja, intriga i korupcije, ne širi li se izvještavanjem o njoj socijalna zaraza laganja i korupcije?

**IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU**

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, DAJNECA KUKAVICA (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom RAVNEŠTANJE U SUKOPNIMA JAROLJKAMA (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:

(upisati ime i prezime)

Daajeca Kukavica
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, DAJNECA KUKAVICA (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom RAVNEŠTANJE U SUKOPNIMA JAROLJKAMA (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:

(upisati ime i prezime)

Daajeca Kukavica
(vlastoručni potpis)

7. Literatura

- 1) Améry, Jean. 2011. *Dići ruku na sebe: Diskurs o slobodnoj smrti*. Oceanmore. Zagreb.
- 2) Camileeri, Manuel Salvinu. 2021. *The investigation of suicide in Malta*. Doktorski rad. University of Huddersfield. Dostupno na: <https://eprints.hud.ac.uk/id/eprint/35587/1/Camillieri%20THESIS.pdf> (pristupljeno 4. lipnja 2024.)
- 3) Campaign against living miserably. <https://www.thecalmzone.net/> (pristupljeno 3. lipnja 2024.)
- 4) Chadwick, Paul. 2017. *Praljak and Goering: the suicides of two war criminals raise questions and tell a story*. <https://www.theguardian.com/law/commentisfree/2017/dec/03/slobodan-praljak-reporting-suicide-hermann-goering-guardian> (pristupljeno 18. prosinca 2023. 20:12).
- 5) Chatterjee, Mala. 2023. *Saved by Infinite Jest* <https://aeon.co/essays/how-infinite-jest-tethered-me-to-life-when-i-almost-let-it-go> (pristupljeno 3. siječnja 2024. 18:41).
- 6) Cioran, Émil. 2012. *Sioran o samoubistvu*. <https://fenomeni.me/sioran-o-samoubistvu-tema-sioran/> (pristupljeno 3. siječnja 2024. 15:29).
- 7) Cooley, Denis. 2020. *Was Jesus an assisted suicide?* <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2352552520300529> (pristupljeno 30. prosinca 2023. 12:56)
- 8) Connecting for life. *Ireland's National Strategy to Reduce Suicide 2015-2020*. <https://www.hse.ie/eng/services/list/4/mental-health-services/nosp/preventionstrategy/backgrounddocs/strategycommsreport.pdf> (pristupljeno 1. lipnja 2024.)
- 9) Connecting for life. *Training*. 2024. <https://www.hse.ie/eng/services/list/4/mental-health-services/connecting-for-life/training/> (pristupljeno 2. lipnja 2024.)

- 10) Čižmešija, Kristina. 2014. *Albert Camus i filozofija samoubojstva*. Završni rad. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera. Osijek <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffos:962/preview> (pristupljeno 21. prosinca 2023. 14:56).
- 11) Díaz-Campo, Jesús; Segado-Boj, Francisco. 2015. *Journalism ethics in a digital environment: How journalistic codes of ethics have been adapted to the Internet and ICTs in countries around the world*. DOI:10.1016/j.tele.2015.03.004 (pristupljeno 5. siječnja 2024. 14:14)
- 12) Englert, Alexander T. 2024. *We'll meet again*. <https://aeon.co/essays/kurt-godel-his-mother-and-the-argument-for-life-after-death> (pristupljeno 3. siječnja 2024. 17:19).
- 13) Grgić, Velimir. 2021. *Psihopatski genij kojem je smrt bila izvor ekstaze*. <https://express.24sata.hr/kultura/psihopatski-genij-kojem-je-smrt-bila-izvor-ekstaze-24566> (pristupljeno 5.1.2024, 16:00)
- 14) Jokić-Begić, Nataša. 2009. „Medijska pažnja i samoubojstva”. U: Hadžiselimović, Dževdet; Plavšić, Marlena i dr. *Psihologija Mediji Etika: iskustva i promišljanja za bolju suradnju*, Naklada Slap. Pula.
- 15) *Kako izvještavati (o) djeci i mladima: Priručnik za novinare i urednike elektroničkih medija*. 2017. Panda komunikacije. Zagreb.
- 16) Klarić, Jasmin. 2022. *Zašto se ne piše o suicidu slavnih? Ugledna psihologinja: 'Zato što to, dokazano, potiče nova samoubojstva'*. <https://www.telegram.hr/politika-kriminal/zasto-se-ne-pise-o-suicidu-slavnih-ugledna-psihologinja-zato-sto-to-dokazano-potice-nova-samoubojstva/> (pristupljeno 29. prosinca 2023. 12:24).
- 17) Kodeks časti hrvatskih novinara. <https://www.hnd.hr/kodeks-casti-hrvatskih-novinarar1> (pristupljeno 2. siječnja 2024. 16:16).
- 18) Leve, Édouard. 2008. *Suicide*. P. O. L. Paris.
- 19) Majsec Sobota, Višnja. 2020. *Emocionalna zaraza na poslu*. <https://www.uriho.hr/index.php/vijesti/rijec-strucnjaka/emocionalna-zaraza-na-poslu> (pristupljeno 28. prosinca 2023. 12:55).

- 20) Matija Babić priznao: Evo zašto ne pišu o uzrocima smrti Mislava Bage. 2022.
<https://priznajem.hr/novosti/matija-babic-priznao-evo-zasto-ne-pisu-o-uzrocima-smrti-mislava-bage/192523/> (pristupljeno 30. prosinca 2023. 12:50).
- 21) Mediji i suicid: odgovorno izvještavanje može pomoći u prevenciji samoubojstava. 2019.
<https://www.hnd.hr/mediji-i-suicid-odgovorno-izvjestavanje-moze-pomoci-u-prevenciji-samoubojstava> (pristupljeno 23. prosinca 2023. 11:19)
- 22) Medijska pažnja i samoubojstva: kako bi se trebalo izvještavati o toj temi. 2019.
<https://www.medijskapismenost.hr/medijska-paznja-i-samoubojstva-kako-bi-se-trebalo-izvjestavati-o-samoubojstvima/> (pristupljeno 24. prosinca 2023. 13:45)
- 23) National office for preventing suicide. *Guidance documents*.
<https://www.hse.ie/eng/services/list/4/mental-health-services/nosp/resources/guidancedocuments/> (pristupljeno 1. lipnja 2024.)
- 24) Office for national statistics. *Suicides in England and Wales: 2022 registrations*.
<https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/birthsdeathsandmarriages/deaths/bulletins/suicidesintheunitedkingdom/2022registrations> (pristupljeno 3. lipnja 2024.)
- 25) Olufeyimi, Tosin. 2017. *Existentialism and Suicide*.
<https://medium.com/@TosinOlufeyimi/existentialism-and-suicide-f8dd7f8ca947>
(pristupljeno 3. siječnja 2024. 13:55).
- 26) R. S. *Prije godinu dana na sudu u Haagu ubio se Slobodan Praljak*. 2017.
<https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/prije-godinu-dana-na-sudu-u-haagu-ubio-se-slobodan-praljak--540288.html> (pristupljeno 22. prosinca 2023. 16:14).
- 27) Samaritans. *Guidance on reporting suicide for broadcast media*. 2024.
<https://www.samaritans.org/about-samaritans/media-guidelines/guidance-reporting-suicide-broadcast-media/> (pristupljeno 3. lipnja 2024.)
- 28) Staničić, Dino. 2022. *Životario je kao barski pijanist, jedva preživio Auschwitz, a nakon rata postao važan esejist. Zatim se ubio u salzburškom hotelu*
<https://www.telegram.hr/kultura/zivotario-je-kao-barski-pijanist-jedva-prezivio-auschwitz-i->

[nakon-rata-postao-vazan-esejist-zasto-se-ubio-u-salzburskom-hotelu/](#) (pristupljeno 2. siječnja 2024. 12:13).

29) The Trevor project. <https://www.thetrevorproject.org/> (pristupljeno 3. lipnja 2024.)

30) Vojković, Goran. 2019. *Pravni okvir medija – općenito*. Sveučilište Sjever. Koprivnica.

31) Vojković, Goran. 2021. *Pravni okvir elektroničkih medija*. Sveučilište Sjever. Koprivnica.

32) Vojković, Goran. 2023. *Medijsko pravo: sveučilišni udžbenik*. Sveučilište Sjever. Koprivnica.

33) Zahtila, Viktor. 2022. *Mislava Bagu je ubijala hrvatska homofobija. Ne smijemo šutjeti o tome*. <https://www.index.hr/vijesti/clanak/mislava-bagu-je-ubijala-hrvatska-homofobija-ne-smijemo-sutjeti-o-tome/2400688.aspx> (pristupljeno 4. siječnja 2024. 17:12).

34) Žigo, Iva Rosanda; Brajković, Marija. 2021. *Zastupljenost i načini novinskog predstavljanja priča o samoubojstvu na primjeru Bjelovarskog lista (u razdoblju 2009. – 2015. godine)*. <https://hrcak.srce.hr/file/391337> (pristupljeno 3. siječnja 2024. 17:23).

35) Žuvanić, Nina. 2020. *Wertherov efekt i utjecaj medija na suicid*. <https://nepopularna.org/wertherov-efekt/> (pristupljeno 24. prosinca 2023. 14:05)

POPIS TABLICA I SLIKA

Slika 1 Mitovi i činjenice o samoubojstvu i samoozljeđivanju.....	18
Slika 2 Smjernice za izvještavanje o samoubojstvu.....	20
Tablica 1 Analizirani portali	23
Tablica 2 Analiza izvještavanja portala o smrti Mislava Bage.....	26